

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 20.7.2021
SWD(2021) 724 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

**Poročilo o stanju pravne države za leto 2021
Poglavje o stanju pravne države v Romuniji**

Spremni dokument

**K SPOROČILU KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU,
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Poročilo o stanju pravne države za leto 2021
Stanje pravne države v Evropski uniji**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} -
{SWD(2021) 718 final} - {SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} -
{SWD(2021) 721 final} - {SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

POVZETEK

Komisija že vse od leta 2007, ko je Romunija pristopila k EU, spremlja reforme te države na področju pravosodja in boja proti korupciji prek mehanizma za sodelovanje in preverjanje, ki je pomemben okvir za ugotavljanje napredka na teh področjih. Mehanizem za sodelovanje in preverjanje se izvaja vzporedno z mehanizmom pravne države, v katerega je vključena Romunija – kot katera koli druga država članica, ki še ne izpolnjuje zadovoljivo vseh meril.

Vlada predlaga reforme za odpravo pomislekov, izraženih glede sprememb pravosodne zakonodaje v letih 2017–2019, ki so sprožile kritičen odziv zaradi negativnega učinka na neodvisnost, kakovost in učinkovitost sodstva. Sodišče EU je v predhodni odločbi z dne 18. maja 2021 preučilo več vidikov teh reform in te pomisleke potrdilo, zlasti glede oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu. Parlament zdaj obravnava osnutek zakona za razpustitev tega oddelka. Začel se je zakonodajni postopek za spremembo pravosodne zakonodaje. Pomanjkanje človeških virov se je še zaostriilo zaradi nezadostnega zaposlovanja novih sodnikov in tožilcev in sočasnega upokojevanja večjega števila sodnikov in tožilcev. To pomanjkanje je še povečalo pritisk na sodnike in tožilce, kar vpliva na kakovost in učinkovitost sodstva.

Institucionalni okvir za boj proti korupciji je celovit, vendar bo za njegovo uspešnost potrebna trajna politična volja, k čemur se je zavezala vlada. Sprejetje nove nacionalne protikorupcijske strategije za obdobje 2021–2025 je ključna prednostna naloga. Učinkovitost preiskav in sankcioniranja korupcije na srednji in visoki ravni se je izboljšala, kar potrjuje pretekle dosežke. Nacionalni protikorupcijski direktorat je dosegel boljše rezultate, čeprav spremembe pravosodne zakonodaje v obdobju 2017–2019 še naprej močno ovirajo njegovo dobro delovanje. Še vedno so potrebne spremembe kazenskih zakonikov. V boju proti korupciji se pojavljajo vse večje ovire in pravna negotovost, ker ni trdnih zakonodajnih in političnih rešitev za odločitve ustavnega sodišča. Okrepljeno institucionalno sodelovanje v okviru volitev leta 2020 bi lahko pomenilo spremembo pristopa, ki zadeva integriteto izvoljenih funkcionarjev. Agencija za upravljanje zaseženega premoženja še naprej deluje v polnem obsegu, elektronski sistem PREVENT za ugotavljanje nasprotja interesov pa je učinkovit.

Vzpostavljena so pravna jamstva v zvezi s svobodo in pluralnostjo medijev. Kljub temu ostajajo pomisleki glede izvajanja in izvrševanja obstoječega zakonodajnega okvira, zlasti kar zadeva dostop do informacij. Nacionalni avdiovizualni svet še vedno nima dovolj sredstev, da bi lahko v celoti opravljal svoje naloge, na njegovo delovanje pa je vplivalo prenehanje mandatov več članov. Preglednost lastništva medijev ostaja nepopolna. Mediji so lahko izpostavljeni političnim pritiskom, zlasti če so njihovi prihodki odvisni od državnih oglaševalskih sredstev. Še naprej se poroča o tožbah proti preiskovalnim novinarjem zaradi obrekovanja. Med pandemijo COVID-19 so mediji prejeli podporo v obliki sredstev, ki so bila dodeljena za izvajanje vladnih medijskih kampanj, usmerjenih v preprečevanje širjenja COVID-19.

Še vedno ostajajo pomisleki glede stabilnosti in predvidljivosti zakonodaje, saj se ta pogosto spreminja, taki zakoni pa so lahko protislovnji; poleg tega še naprej vzbujajo zaskrbljenost tudi omejena uporaba ocen učinka. Po referendumu, ki je bil izveden maja 2019, niso bili na področju pravosodja sprejeti nobeni pomembni izredni odloki vlade. Zaradi pandemije COVID-19 je bilo razglašeno stanje pripravljenosti, med katerim se je izvajal okrepljen parlamentarni nadzor. Po sodbi Sodišča EU z dne 18. maja 2021 o več vidikih pravosodne zakonodaje je ustavno sodišče 8. junija 2021 izdalo sodbo, ki vzbuja resne pomisleke, saj je v

njej izražen dvom o načelu primarnosti prava EU. Zakonodaja o združenjih in fundacijah je bila spremenjena leta 2020, da bi se zmanjšalo birokratsko breme za nevladne organizacije.

Mehanizem za sodelovanje in preverjanje (MeSP) je bil vzpostavljen ob pristopu k Evropski uniji leta 2007 kot prehodni ukrep, da bi se olajšala nadaljnja prizadevanja Romunije za reformo sodstva in okrepitev boja proti korupciji¹. V skladu s sklepom o vzpostavitvi mehanizma in kot je poudaril Svet, se bo MeSP nehal uporabljati, ko bodo zadovoljivo izpolnjena vsa merila, ki veljajo za Romunijo. Komisija je v svojih poročilih januarja 2017 sprejela celovito oceno napredka Romunije v desetih letih izvajanja MeSP. Določila je tudi pot, ki temelji na 12 končnih ključnih priporočilih, s katero bo doseženo prenehanje izvajanja mehanizma. Uresničitev teh priporočil bi zadostovala za izpolnitev ciljev MeSP, če razvoj dogodkov ne bi izničil napredka. V poročilu iz novembra 2018 je bilo ugotovljeno, da je zaradi razvoja dogodkov napredek izničen ali pa je njegova nepovratnost vprašljiva in da je treba pripraviti osem dodatnih priporočil. V zadnjem poročilu Komisije v okviru MeSP, ki je bilo sprejeto junija 2021, je ocenjen napredek pri izpolnjevanju 12 priporočil iz januarja 2017 in osmih dodatnih priporočil iz novembra 2018. V navedenem poročilu je bilo ugotovljeno, da se je glede na predhodno poročilo MeSP iz leta 2019 stanje parametrov, ki zadevajo merila MeSP, očitno razvijalo v pozitivni smeri, pozdravljeno pa je bilo tudi dejstvo, da sta v letu 2021 izvajanje reforme in odprava nazadovanja iz obdobja 2017–2019 dobili nov močan zagon. Rezultat tega je napredek pri vseh preostalih priporočilih v okviru MeSP, med katerimi so številna na dobri poti, da bodo izpolnjena, če bo napredek stalen².

I. PRAVOSODNI SISTEM

Romunski pravosodni sistem temelji na štirih civilnih in vojaških stopnjah: okrožna sodišča prve stopnje, splošna in specializirana sodišča, pritožbena sodišča³ in vrhovno kasacijsko sodišče. Vrhovno kasacijsko sodišče odloča na prvi stopnji o kazenskih zadevah zoper nekatere kategorije oseb⁴, o pritožbah zoper prvostopenjske sodbe ter o pritožbah v nekaterih civilnih in upravnih zadevah. Temeljna naloga tega sodišča je zagotoviti enotno razlago in uporabo prava na drugih sodiščih. Vrhovni sodni svet, katerega naloga je zagotavljanje neodvisnosti sodstva, je razdeljen na dva oddelka, in sicer na oddelek za sodnike in oddelek za tožilce. Vsak oddelek ima izključno pristojnost za zaposlovanje in upravljanje poklicne poti sodnikov oziroma tožilcev ter deluje kot disciplinsko sodišče v disciplinskih zadevah. Tožilstvo vodi generalni državni tožilec državnega tožilstva pri vrhovnem kasacijskem sodišču. Državno tožilstvo vključuje specializirane strukture s posebno pristojnostjo in organizacijo, tj. nacionalni protikorupcijski direktorat (DNA) in direktorat za preiskovanje organiziranega kriminala in terorizma in boj proti njima (DIICOT), ki ju vodijo glavni tožilci,

¹ Na podlagi sklepov Sveta ministrov z dne 17. oktobra 2006 (13339/06) je bil mehanizem vzpostavljen z Odločbo Komisije z dne 13. decembra 2006 (C(2006) 928).

² Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final.

³ Pritožbena sodišča odločajo na prvi stopnji (v bolj zapletenih zadevah) in na drugi stopnji v primeru pritožb zoper odločbe nižjih sodišč.

⁴ Kazenski oddelek vrhovnega kasacijskega sodišča obravnava kot sodišče prve stopnje zadeve v zvezi s kaznivimi dejanji, ki jih storijo senatorji, poslanci romunskega parlamenta in romunski poslanci Evropskega parlamenta, člani vlade, sodniki ustavnega sodišča, člani vrhovnega sodnega sveta, sodniki vrhovnega kasacijskega sodišča in tožilci državnega tožilstva pri vrhovnem kasacijskem sodišču.

od leta 2018 pa tudi tožilski oddelek za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu (SIJ)⁵. Vzpostavljena so tudi vojaška tožilstva. Generalnega državnega tožilca in glavne tožilce specializiranih struktur – DNA in DIICOT – imenuje predsednik republike na predlog ministra za pravosodje po prejemu nezavezujočega mnenja vrhovnega sodnega sveta⁶. Romunija sodeluje v Evropskem javnem tožilstvu. Romunska nacionalna odvetniška zbornica je pravna oseba javnega interesa, ki združuje vseh 41 odvetniških zbornic v Romuniji. Ustavno sodišče je pristojno za presojo ustavnosti zakonov in reševanje sporov ustavne narave med javnimi organi.

Neodvisnost

Stopnja zaznane neodvisnosti sodstva je povprečna in se je pri širši javnosti znatno povišala v primerjavi s predhodnimi leti. Stopnja zaznane neodvisnosti sodstva med širšo javnostjo je zdaj povprečna (51 %) in je višja kot leta 2020 (37 %)⁷. Med podjetji je stopnja zaznane neodvisnosti sodstva povprečna (45 %) in je za 8 odstotnih točk nižja kot leta 2020⁸. Najpogosteje naveden razlog, zaradi katerega širša javnost neodvisnost sodstva ocenjuje kot nezadostno, ostajata vmešavanje ali pritisk vlade in politikov, podjetja pa poudarjajo predvsem vmešavanje ali pritisk zaradi gospodarskih ali drugih posebnih interesov⁹.

Spremembe pravosodne zakonodaje, sprejete v obdobju 2017–2019, se pregledujejo. S pravosodno zakonodajo, kakor je bila spremenjena med letoma 2017 in 2019, se določa status sodnikov in tožilcev ter ureja organizacija pravosodnega sistema in vrhovnega sodnega sveta¹⁰. Ta zakonodaja je ključna za zagotavljanje neodvisnosti sodnikov in tožilcev ter dobrega delovanja sodstva. Spremembe pravosodne zakonodaje, ki so še vedno v veljavi, so močno vplivale na neodvisnost, kakovost in učinkovitost pravosodnega sistema¹¹. Večje težave so bile ugotovljene zlasti v zvezi z ustanovitvijo oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu (SIJ), sistemom civilne odgovornosti sodnikov in tožilcev, shemami predčasnega upokojevanja, pogoji za začetek opravljanja poklica ter statusom in imenovanjem tožilcev na pomembnih položajih¹². Kot je navedeno v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020 in poročilu v okviru MeSP iz leta 2021¹³, so bili pomisleki potrjeni kmalu po pričetku izvajanja

⁵ Tožilstva pri pritožbenih sodiščih vodijo tožilci predstojniki, tožilstva pri drugostopenjskih sodiščih in okrožnih sodiščih pa prvi tožilci.

⁶ Glavni tožilec oddelka za preiskovanje kaznivih dejanj v sodstvu je imenovan s posebnim postopkom, v katerem sodelujejo le člani vrhovnega sodnega sveta.

⁷ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 48. Stopnja zaznane neodvisnosti sodstva se razvrsti na naslednji način: zelo nizka (manj kot 30 % anketirancev neodvisnost sodstva dojema kot dokaj dobro ali zelo dobro); nizka (od 30 do 39 %), povprečna (od 40 do 59 %), visoka (od 60 do 75 %), zelo visoka (nad 75 %)

⁸ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 50.

⁹ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, sliki 49 in 51.

¹⁰ Zakon št. 303/2004 o statusu sodnikov in tožilcev, zakon št. 304/2004 o organizaciji pravosodja in zakon št. 317/2004 o vrhovnem sodnem svetu.

¹¹ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final. V Poročilu o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 3, je navedeno, da počasno izvajanje pravosodne zakonodaje, sprejete v obdobju 2018–2019, ustvarja povečano in dolgotrajno negotovost za delovanje pravosodnega sistema kot celote in zlasti za posamezne sodnike in tožilce, predvsem z vidika njihove neodvisnosti, statuta in poklicne poti.

¹² Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 5. Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final.

¹³ Glej prejšnjo opombo, str. 3.

spremenjene zakonodaje, v letih, ki so sledila, pa so se pojavile nove težave. Ker je spremenjena zakonodaja še vedno v veljavi, pomisleki glede negativnega učinka na delovanje pravosodnega sistema ostajajo. SIIJ še vedno izvršuje svoje naloge, resni pomisleki glede njegovega delovanja pa ostajajo¹⁴, čeprav je v zadnjem letu manj dejaven. 30. septembra 2020 je tedanji minister za pravosodje v šestmesečno javno posvetovanje predložil osnutke besedil za celovito spremembo pravosodne zakonodaje¹⁵. Po navedbah ministra za pravosodje so bili osnutki zakonov pripravljani na podlagi analize zahtev iz poročila MeSP, ki ga je pripravila Evropska komisija, poročil skupine GRECO in mnenj Beneške komisije. Kot cilja osnutkov zakonov sta navedena odprava negativnih učinkov sprememb iz obdobja 2017–2019 in predložitev rešitev za številne težave, izpostavljene v poročilih MeSP, zlasti v zvezi z razpustitvijo SIIJ, povečanjem stopnje strokovne neodvisnosti tožilcev z razveljavitvijo zakonodajnih določb, kot so bile spremenjene leta 2018, civilno odgovornostjo sodnikov in tožilcev, omejitvijo njihovih svobode izražanja ter postopki za preklic in imenovanje tožilcev na vodstvenih položajih. Januarja 2021 je vlada sprejela memorandum, v katerem je upoštevana politična zaveza k izpolnjevanju vseh še neuresničenih priporočil v okviru MeSP. Načrti, določeni v memorandumu, vključujejo osnutek zakona za ukinitve oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu (SIIJ) ter spremembe pravosodne zakonodaje, oboje pa je neposredno povezano s priporočili v okviru MeSP. Po koncu javnega posvetovanja in po več krogih razprav s sodstvom je sedanji minister za pravosodje 29. marca 2021 tri osnutke spremenjenih zakonov poslal vrhovnemu sodnemu svetu za pridobitev mnenja. Minister za pravosodje se je zavezal, da bo osnutke zakonov za pridobitev mnenja poslal Beneški komisiji, hkrati ko bodo ti poslani parlamentu. Pomembno je, da te zakonodajne spremembe varujejo neodvisnost sodstva v skladu s pravom EU in ob upoštevanju priporočil Sveta Evrope. Pomemben dosežek je sodba Sodišča Evropske unije z dne 18. maja 2021, v kateri je več določb pravosodne zakonodaje obravnavanih z vidika členov 2 in 19(1) PEU ter odločbe o MeSP, zlasti glede SIIJ in začasnih imenovanj na vodilne položaje na pravosodnem inšpektoratu, pa tudi glede osebne odgovornosti sodnikov zaradi sodniške napake¹⁶. Sodišče Evropske unije je opozorilo tudi, da država članica svoje zakonodaje, zlasti na področju organiziranja pravosodja, ne sme spreminjati tako, da se zmanjša varstvo vrednote pravne države¹⁷.

Parlament razpravlja o ločenem osnutku zakona, ki je namenjen razpustitvi tožilskega oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu (SIIJ). Osnutek zakona je bil 4. februarja 2021 objavljen na spletni strani ministrstva za pravosodje. Vrhovni sodni svet je 11. februarja 2021 izdal negativno mnenje o osnutku zakona z utemeljitvijo, da so potrebna dodatna jamstva, s katerimi se bo sodnike in tožilce zaščitilo pred možnostjo zlorabljanja preiskav korupcije¹⁸. Vlada je osnutek zakona sprejela v nespremenjeni obliki in ga 18. februarja poslala parlamentu. Poslanska zbornica je 24. marca 2021 sprejela osnutek

¹⁴ Zlasti v zvezi z zastraševalnim učinkom na sodnike in tožilce (sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točka 219).

¹⁵ Glej opombo 10.

¹⁶ Sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točke 179–241.

¹⁷ Glej prejšnjo opombo, točka 162. Glej tudi sodbo Sodišča z dne 20. aprila 2021 v zadevi Repubblika proti Il-Prim Ministru, C-896/19, točka 64.

¹⁸ Vrhovni sodni svet navaja, da predlagane rešitve ne spremljajo jamstva za uveljavitev načela neodvisnosti sodstva z zagotavljanjem ustrezne zaščite sodnikov in tožilcev pred pritiski, ter opozarja na splošno obveznost zakonodajalca, da pri oblikovanju zakonodaje o sodstvu predvidi ustrezna jamstva za zagotovitev dejanske neodvisnosti sodstva.

zakona, vendar je dodala določbe, za katere je menila, da so potrebne za zaščito sodnikov in tožilcev pred možnostjo zlorabljanja preiskav korupcije, ter predlagala, da v primeru kaznivih dejanj, povezanih s korupcijo, zahtevo za odobritev predložitve sodišču najprej potrdi vrhovni sodni svet¹⁹. Ta predlog je bil deležen ostrih kritik civilne družbe, velikega dela sodstva in tudi vrhovnega sodnega sveta²⁰, saj je bilo ocenjeno, da bi lahko omejil odgovornost sodnikov in tožilcev. Osnetek zakona zdaj obravnava senat, ki je zbornica parlamenta, pristojna za odločanje. Minister za pravosodje je 29. marca 2021 Beneško komisijo zaprosil za mnenje o osnutku zakona, zlasti o dodatnih jamstvih, da bi se zagotovila skladnost s standardi Sveta Evrope. Beneška komisija je v svojem mnenju z dne 5. julija 2021 pozdravila namero Romunije, da razpusti SIIJ in vrne pristojnosti specializiranim tožilstvom, kot sta DNA in DIICOT, vendar je priporočila, da se predlogi sprememb poslanske zbornice črtajo²¹. Sodišče Evropske unije je v sodbi z dne 18. maja 2021 v zvezi s SIIJ odločilo, da mora biti zakonodaja o ustanovitvi takega specializiranega oddelka utemeljena z objektivnimi in preverljivimi zahtevami glede učinkovitega izvajanja sodne oblasti, prav tako po mora biti z njo zagotovljeno, da zadevnega oddelka ni mogoče uporabljati kot instrument političnega nadzora nad dejavnostjo sodnikov in tožilcev ter da oddelek svojo pristojnost izvaja v skladu z zahtevami Listine Evropske unije o temeljnih pravicah²². Pritožbeno sodišče v Piteștiju je bilo prvo predložitveno sodišče, ki je v svoji sodbi z dne 7. junija 2021 uporabilo sodbo Sodišča ter odločilo, da obstoj SIIJ ni utemeljen z objektivnimi in preverljivimi zahtevami glede učinkovitega izvajanja sodne oblasti, zaradi česar ta oddelek ni pristojen za preiskavo zadev, ki so mu predložene²³. Pomembno je, da se sedanja pravna reforma v smislu razpustitve SIIJ in vnovične vzpostavitve stvarne pristojnosti specializiranih tožilstev za tekoče zadeve izvede v skladu s pravom EU, zlasti s sodbo Sodišča EU²⁴, in ob upoštevanju evropskih standardov.

Sodišče Evropske unije je izdalo predhodno odločbo o civilni odgovornosti sodnikov in tožilcev. V Poročilu o stanju pravne države za leto 2020²⁵ so navedeni pomisleki v zvezi z ureditvijo civilne odgovornosti, ki je bila uvedena s pravosodno zakonodajo, sprejeto v obdobju 2017–2019, in sicer zlasti glede pristojnosti, ki je bila v tem okviru podeljena

¹⁹ V skladu s predlagano spremembo so sodniki in tožilci lahko obtoženi samo v primeru kaznivih dejanj zoper izvajanje sodne oblasti, kaznivih dejanj korupcije, zlorab položaja in kaznivih dejanj, izenačenih s korupcijo, če je pridobljena predhodna odobritev oddelka za sodnike ali oddelka za tožilce vrhovnega sodnega sveta.

²⁰ Mnenja o ukinitvi SIIJ, potrebi po jamstvih in ustreznosti jamstev, ki jih je predlagala poslanska zbornica, so v vrhovnem sodnem svetu deljena.

²¹ Beneška komisija poudarja, da se s tem sklopom sprememb „uvaja nova vrsta nedotakljivosti sodnikov in tožilcev v okviru zelo občutljivega področja (kazenskega pregona), ki presega funkcionalno imuniteto“, in da „kazenski postopki, ki ne sodijo v okvir funkcionalne imunitete, ne bi smeli spadati v pristojnost vrhovnega sodnega sveta, te zadeve pa bi bilo treba neposredno predložiti sodiščem brez predhodnega preverjanja vrhovnega sodnega sveta“. Venice Commission Opinion (CDL-AD(2021)019), str. 14.

²² Sodišče je dodalo, da praktični primeri delovanja SIIJ kažejo na uresničitev tveganja, da oddelek postane svojevrsten instrument političnega pritiska, ki svoja pooblastila izvaja za spremembo poteka nekaterih kazenskih preiskav ali sodnih postopkov, ki med drugim zadevajo korupcijo na visoki ravni, in sicer na način, ki vzbuja dvome o njegovi objektivnosti (sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točki 219 in 223).

²³ Pravosodni inšpektorat je 23. junija 2021 začel disciplinsko preiskavo zoper sodnika pritožbenega sodišča v Piteștiju, ki je izdal navedeno sodbo, z utemeljitvijo, da je pri opravljanju svojih nalog deloval v slabi veri ali ravnal hudo malomarno, ker se je za presojo pristojnosti tožilstva oprl na sodbo Sodišča EU.

²⁴ Glej prejšnjo opombo.

²⁵ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 3.

ministrstvu za finance²⁶; z novimi pravili je ministrstvu namreč podeljena pravica, da presodi, ali je bila sodna napaka storjena v slabi veri ali iz hude malomarnosti, in na podlagi tega proti sodnikom sproži postopke za izterjavo škode, ki je nastala zaradi njihovih sodb. Svet Evrope je opozoril na možnost zastraševalnega učinka, ki bi ga lahko nova ureditev imela na sodnike in tožilce, zlasti v povezavi z ustanovitvijo novega oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu²⁷. Sodišče Evropske unije se je v sodbi z dne 18. maja 2021 izreklo o ureditvi civilne odgovornosti sodnikov²⁸, pri čemer je navedlo, da se morajo jasno in natančno določiti potrebna jamstva, s katerimi bo zagotovljeno, da preiskav ali odškodninskih tožb ne bo mogoče spremeniti v instrument za izvajanje pritiska na sodno dejavnost²⁹. Minister za pravosodje je vrhovni sodni svet zaprosil za mnenje o novih osnutkih pravosodne zakonodaje iz marca 2021, v katerih so predlagane spremembe določb o civilni odgovornosti sodnikov in tožilcev. Pomembno je, da so predlagane spremembe skladne s sodbo Sodišča EU in upoštevajo zadevne evropske standarde³⁰.

Osnutki pravosodne zakonodaje vključujejo spremembe pravil, ki urejajo imenovanje in odgovornost vodstva pravosodnega inšpektorata. Sodišče Evropske unije je preučilo združljivost pooblastila vlade za izvajanje vmesnih imenovanj na vodstvene položaje na pravosodnem inšpektoratu, pristojnem za izvajanje disciplinskih postopkov zoper sodnike in tožilce, s členoma 2 in 19(1) PEU. Sodišče je v sodbi z dne 18. maja 2021 ugotovilo, da lahko osebe, ki zasedajo vodstvene položaje na pravosodnem inšpektoratu, odločilno vplivajo na njegovo dejavnost, zato morajo biti pravila o njihovem imenovanju oblikovana tako, da ne more nastati noben legitimen dvom, ki bi zadeval uporabo posebnih pravic in funkcij tega organa kot instrumenta za izvajanje pritiska na sodno dejavnost ali političnega nadzora nad njo³¹. V zadnjih letih so pravosodne institucije, vključno z vrhovnim sodnim svetom, izpostavile pomisleke glede pomanjkanja odgovornosti pravosodnega inšpektorata, pri čemer so navajale velik delež zadev, ki jih je ta predložil in so bile na koncu na sodišču zavržene, koncentracijo vseh postopkov odločanja na ravni glavnega inšpektorja³² in omejitve nadzornih pooblastil vrhovnega sodnega sveta³³. Minister za pravosodje je vrhovni sodni svet

²⁶ Glej zlasti Venice Commission Opinion (CDL-AD(2018)017); GRECO Ad hoc Report on Romania (Rule 34) AdHocRep(2018)2); CCJE, Opinion of the CCJE Bureau following a request by the Romanian Judges Forum Association as regards the situation on the independence of the judiciary in Romania; CCPE, Opinion of the CCPE Bureau following a request by the Romanian Movement for Defending the Status of Prosecutors as regards the situation on the independence of prosecutors in Romania.

²⁷ Venice Commission Opinion (CDL-AD(2018)017), točki 117 in 164.

²⁸ Sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi.

²⁹ Sodišče je dodalo, da bi bilo treba v celoti spoštovati pravico sodnikov do obrambe, o osebni odgovornosti sodnikov pa bi moralo odločati sodišče (sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točka 241).

³⁰ Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, točke 66–71.

³¹ Sodišče je presodilo, da lahko nacionalna zakonodaja vzbuja take dvome, kadar, tudi začasno, vladi zadevne države članice omogoča, da izvaja imenovanja na vodilne položaje organa, pristojnega za izvajanje disciplinskih preiskav in uvajanje disciplinskih postopkov zoper sodnike in tožilce, ne da bi pri tem upoštevala redni postopek imenovanja, ki je določen z nacionalnim pravom (sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točka 207).

³² Delo glavnega inšpektorja je lahko samo predmet zunanje revizije, ki jo odredi inšpektorat, revizijsko poročilo pa nato preuči izključno izbrana peščica članov sveta.

³³ V skladu z zakonom 317/2004 je do leta 2018 glavnega inšpektorja in namestnika glavnega inšpektorja izbiral plenum vrhovnega sodnega sveta na razpisu, ki je vključeval pisni preskus, intervju in predstavitev vodstvenega projekta. V skladu z veljavnim zakonom vrhovni sodni svet imenuje samo glavnega inšpektorja po zaslišanju pred komisijo, ki jo sestavljajo trije sodniki, en tožilec in en član civilne družbe. Plenum

zaposil za mnenje o novih osnutkih pravosodne zakonodaje iz marca 2021, v katerih so predlagane spremembe določb o imenovanju glavnega inšpektorja in namestnika glavnega inšpektorja, poleg tega pa tudi nadzorni mehanizmi, ki zadevajo delovanje pravosodnega inšpektorata.

Postopek imenovanja tožilcev na pomembnih položajih se pregleduje v okviru postopka spreminjanja pravosodne zakonodaje. Kot je poudarjeno v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020³⁴, poročilih MeSP³⁵ in več mnenjih Beneške komisije³⁶, še vedno ostajajo pomisleki glede veljavne zakonodaje, ki zadevajo ravnovesje med vplivom različnih institucij na postopek imenovanja in koncentracijo pooblastil na ravni ministra za pravosodje. Leta 2020 sta bila kljub negativnemu mnenju vrhovnega sodnega sveta imenovana dva od treh tožilcev, ki zasedajo pomembne položaje³⁷. V novih osnutkih pravosodne zakonodaje, ki je v pripravi, namerava minister za pravosodje te pomisleke odpraviti s predlogi za spremembo postopka imenovanja. V novih osnutkih zakonov je predlagana zlasti okrepitev vloge vrhovnega sodnega sveta z uvedbo zahteve po zavezujočem mnenju oddelka za tožilce vrhovnega sodnega sveta o predlaganih imenovanjih, poleg tega pa tudi možnost, da lahko predsednik v skladu s priporočili Beneške komisije imenovanje zavrne večkrat in ne samo enkrat³⁸.

Postopek razrešitev najvišjih tožilcev bo spremenjen v skladu s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP). ESČP je 5. maja 2020 presodilo, da nekdanja glavna tožilka ni imela možnosti, da bi na sodišču uspešno izpodbijala razloge za svojo odstavitev³⁹. V osnutku sprememb pravosodne zakonodaje⁴⁰ je bil postopku za razrešitev tožilcev na najvišjih položajih dodan postopek revizije pred upravnim sodiščem⁴¹. Vlada je

vrhovnega sodnega sveta uradno imenuje kandidata, vendar lahko poda ugovor le v primeru nespoštovanja pravil. Namestnika glavnega inšpektorja in direktorja zadevnih oddelkov izbere glavni inšpektor, čigar pooblastila za organizacijo inšpekcije so se prav tako povečala.

³⁴ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 5.

³⁵ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final. V poročilih MeSP se priporoča vnovičen začetek postopka za imenovanje glavnega tožilca in spoštovanje negativnih mnenj vrhovnega sveta glede imenovanj in razrešitev tožilcev na vodstvenih položajih, dokler ne bo vzpostavljen nov zakonodajni okvir v skladu s priporočilom 1 iz januarja 2017.

³⁶ Beneška komisija je zlasti priporočila „razvoj sistema imenovanj, s katerim bi tožilski oddelek vrhovnega sodnega sveta dobil ključno in proaktivno vlogo v postopku imenovanja kandidatov na vse najvišje položaje v sistemu pregona“; Venice Commission Opinion (CDL-AD(2019)014-e), točka 38.

³⁷ Med njimi je bila glavna tožilka direktorata za preiskovanje organiziranega kriminala in terorizma (DIICOT). Po njenem odstopu septembra 2020 ima institucija začasno vodjo.

³⁸ Venice Commission Opinion (CDL-AD(2018)017), točka 52.

³⁹ Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 5. maja 2020, Kövesi proti Romuniji, 3594/19, točka 157. Ugotovljeno je bilo, da je Romunija z razrešitvijo nekdanje glavne tožilke protikorupcijskega direktorata kršila člena 6(1) (pravica do poštenega sojenja) in 10 (svoboda izražanja) Evropske konvencije o človekovih pravicah. ESČP je opozorilo na vse večji pomen posredovanja organa, neodvisnega od izvršilne in zakonodajne oblasti, pri odločitvah, ki vplivajo na imenovanje in razrešitev tožilcev. ESČP je v zvezi s svobodo izražanja poudarilo tudi, da bi razrešitev lahko imela zastraševalni učinek in bi druge tožilce ter sodnike odvrnila od sodelovanja v javni razpravi o zakonodajnih reformah, ki vplivajo na sodstvo, in na splošno o vprašanjih glede neodvisnosti sodstva.

⁴⁰ Glej opombo 36.

⁴¹ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final, str. 9.

februarja 2021 predstavila akcijski načrt za izvršitev sodbe, junija 2021 pa je Odbor ministrov Sveta Evrope ocenil njegovo izvajanje⁴².

Kakovost

Pomanjkanje človeških virov v pravosodnem sistemu še naprej vzbuja zaskrbljenost. Decembra 2020 je bilo še vedno nezasedenih skoraj 10 % delovnih mest za sodnike in skoraj 16 % delovnih mest za tožilce⁴³, kar vpliva tudi na učinkovitost pravosodnega sistema. Parlament je marca 2021 na podlagi priporočil Beneške komisije in skupine GRECO razveljavil shemo predčasnega upokojevanja za sodnike in tožilce, ki je bila uvedena leta 2018 in s katero je bila omogočena upokojitev po 20 letih službovanja. Kljub temu se je leta 2020 upokojilo skoraj 300 sodnikov in tožilcev⁴⁴, v prvem četrtletju leta 2021 pa skoraj 150⁴⁵, zaradi česar se je pomanjkanje človeških virov še povečalo. Ustavno sodišče je poleg tega razsodilo, da je določba, v skladu s katero bi vrhovni sodni svet moral odobriti uredbo o organizaciji in izvedbi razpisa za delovna mesta v sodstvu, protiustavna⁴⁶. To je ustvarilo pravno praznino, zaradi česar v letu 2020 ni bil izveden noben razpis za zaposlitev novih sodnikov. Za premostitev te zakonodajne vrzeli je ministrstvo za pravosodje 22. junija 2020 v javno razpravo predložilo osnutek zakona o nastopu funkcije v nacionalnem sodnem inštitutu, ki ga je senat sprejel 3. februarja 2021. Vendar pa je skupina poslancev zadevni zakon predložila v predhodno presojo ustavnemu sodišču, ki je razglasilo, da je neustaven⁴⁷. Veljavna zakonodaja zato ni omogočala organiziranja razpisov za delovna mesta v sodstvu, kar povzroča nadaljnje zamude pri novih zaposlitvah in povečanje števila zadev, ki jih obravnavajo sodniki in tožilci, zaradi česar bodo ti še pod večjim pritiskom, to pa bo vplivalo na kakovost in učinkovitost pravosodja⁴⁸. Z novim zakonom, ki ga je parlament sprejel 28. junija 2021, je bila odpravljena navedena pravna praznina, v letih 2021 in 2022 pa bodo omogočeni razpisi za delovna mesta v sodstvu. Ustavno sodišče je z odločbo z dne 14. julija 2021 razglasilo za neustavne določbe tega zakona, ki bi zahtevano delovno dobo za sodelovanje na razpisih za imenovanje tožilcev direktoratskih DNA in DIICOT skrajšale z deset let na sedem.

Strateška pravosodna uprava ni mogla učinkovito delovati. Uprava je bila ustanovljena leta 2017 za reševanje glavnih strateških vprašanj v pravosodnem sistemu in povezuje glavne institucije, ki so odgovorne za delovanje pravosodnega sistema⁴⁹. V poročilu MeSP iz leta 2021 so bile potrjene predhodne ugotovitve, da strateška pravosodna uprava ne deluje,

⁴² Odbor ministrov Sveta Evrope je v sklepu z dne 9. junija 2021 romunske organe pozval, naj ga ustrezno obveščajo o napredku glede zakonodajnega postopka in o morebitnih spremembah zadevnih osnutkov določb, zlasti tistih, ki določajo postopek za odstavitev visokih tožilcev ter pripadajoče zaščitne ukrepe (CM/Del/Dec(2021)1406/H46-21).

⁴³ Zabeleženo je bilo rahlo zmanjšanje v primerjavi z letom 2019 (Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 7).

⁴⁴ Leta 2020 je oddelek za sodnike vrhovnega sodnega sveta odobril 168 prošenj za upokojitev, oddelek za tožilce pa 126. Glej old.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0301&tc=s.

⁴⁵ V prvih treh mesecih leta 2021 se je upokojilo skupno 145 sodnikov in tožilcev, in sicer 106 sodnikov in 39 tožilcev, kar kaže na naraščajoč trend.

⁴⁶ Odločba št. 121/2020 z dne 9. junija 2020 glede ugovora protiustavnosti določb člena 106, točki (a) in (d), zakona št. 303/2004 o statusu sodnikov in tožilcev.

⁴⁷ Sodba ustavnega sodišča z dne 17. marca 2021.

⁴⁸ Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, točka 35: „sodiščem je treba zagotoviti zadostno število sodnikov in ustrezno usposobljeno podporno osebje.“

⁴⁹ Sestavljajo jo minister za pravosodje, predsednik vrhovnega sodnega sveta, predsednik vrhovnega kasacijskega sodišča in generalni državni tožilec državnega tožilstva na vrhovnem kasacijskem sodišču.

kot je bilo predvideno, in da akcijski načrt ostaja večinoma neizveden⁵⁰. Čeprav je bilo konec leta 2019 sklicanih več zasedanj strateške pravosodne uprave in se je strokovno institucionalno sodelovanje lahko nadaljevalo, pa niso bili doseženi oprijemljivi rezultati. Minister za pravosodje je v začetku leta 2021 začel znova sklicevati zasedanja, predmet razprav pa sta bila delovanje strateške pravosodne uprave in strategija za človeške vire za obdobje 2021–2022.

Ustavno sodišče je izjavilo, da morajo biti sodbe v kazenskih zadevah ob izreku obrazložene z dejanskega in pravnega vidika. V skladu z določbami zakonika o kazenskem postopku je bilo mogoče sodbe sestaviti najpozneje v 30 dneh po njihovem izreku, zaradi česar je bilo treba v nekaterih primerih pravnomočno sodbo izvršiti, čeprav obsojenec še ni bil seznanjen z obrazložitvijo. Ustavno sodišče je 7. aprila 2021 presodilo, da se s pripravo kazenske sodbe po njenem izreku obsojencu odrekata pravica do pravnega varstva in pravica do poštenega sojenja⁵¹. Ta časovna razlika med odločbo in obrazložitvijo je že bila izpostavljena kot dolgotrajna težava⁵². 12. maja 2021 je začel veljati nov zakon, v skladu s katerim morata biti v kazenskih zadevah izrek in objava obrazložitve sodbe izvedeni istočasno in v določenem roku po koncu obravnave.

Podatki kažejo, da je stopnja digitalizacije pravosodnega sistema na splošno dobra. Leta 2020 je bilo širši javnosti na voljo veliko spletnih informacij o pravosodnem sistemu⁵³. Sodišča v veliki meri uporabljajo digitalno tehnologijo, kot so elektronski sistem vodenja zadev, elektronsko dodeljevanje zadev in tehnologije za komuniciranje na daljavo⁵⁴. Vzpostavljene so tudi ureditve za pripravo strojno berljivih sodnih odločb v civilnih, gospodarskih in upravnih zadevah⁵⁵. Kljub temu deležniki poročajo, da so izboljšave še vedno potrebne⁵⁶.

Zaradi pandemije COVID-19 se je povečala uporaba digitalnih orodij v pravosodnem sistemu. V letu 2020 se je število videokonferenčnih sistemov na sodiščih povečalo, kar je vodilo v povečanje števila obravnav prek videokonferenc⁵⁷. Vendar pa deležniki poročajo, da obravnave na daljavo ostajajo omejene, saj sodniki še vedno dajejo prednost osebnim obravnavam pred videokonferenčnimi⁵⁸. Ministrstvo za pravosodje je septembra 2020 napovedalo osnutek zakona o pravosodju na daljavo med pandemijo COVID-19, s katerim bi

⁵⁰ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final, str. 13–14.

⁵¹ Glej odločbo romunskega ustavnega sodišča št. 233 z dne 7. aprila 2021. Nacionalna odvetniška zbornica je zamude pri podajanju obrazložitvev izpostavila kot pomembno težavo.

⁵² COM(2017) 33 in Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Progress in Romania under the Co-operation and Verification Mechanism, (SWD(2017) 25), str. 20: „Časovna razlika med izdajo odločbe in pripravo obrazložitve lahko negativno vpliva tudi na skladnost in kakovost odločb ter sproži ugibanja o razlogih, ki so bili podlaga za rzsodbo, ter nezaupanje ali kritike pravosodnih institucij.“ V še zadnjem priporočilu v okviru MeSP se priporoča, da strateška pravosodna uprava najde rešitve za zamude pri obrazložitvah odločb; Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final, str. 13.

⁵³ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 38.

⁵⁴ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 40.

⁵⁵ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 46.

⁵⁶ Prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 13; prispevek organizacije Expert Forum za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 2.

⁵⁷ Prispevek Romunije za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 19.

⁵⁸ Prispevek organizacije APADOR – Helsinški odbor za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 9.

se razširila možnost za izvedbo obravnave prek videokonference⁵⁹. V kazenskih zadevah je z osnutkom zakona predvidena možnost, da se osebe, ki jim je bila odvzeta prostost⁶⁰, zaslišijo prek videokonference na kraju pridržanja brez njihovega soglasja, če sodišče meni, da to sredstvo ne posega v pravilno vodenje postopka ter v pravice in interese strank. Osnutek zakona določa tudi možnost, da so osebe, ki jim ni bila odvzeta prostost, zaslišane prek videokonference, vendar samo na podlagi njihovega soglasja. Parlament je osnutek sprejel 28. aprila 2021⁶¹.

Učinkovitost

Splošna učinkovitost v civilnih, upravnih in gospodarskih zadevah je visoka. Leta 2019 se je trajanje postopkov na prvostopenjskih sodiščih v civilnih in gospodarskih zadevah nekoliko skrajšalo v primerjavi z letom 2018⁶², v upravnih zadevah pa nekoliko podaljšalo⁶³. Stopnja rešenih civilnih, gospodarskih in upravnih zadev na prvi stopnji se je nekoliko znižala⁶⁴ in je zdaj 100-odstotna. Postopki na posebnih področjih prava EU ostajajo kratki⁶⁵, razen v primerih pranja denarja, kjer se je trajanje znatno podaljšalo⁶⁶. Izzivi glede delovne obremenitve se med posameznimi sodišči razlikujejo. Civilna sodišča na nižji stopnji so na primer poročala o posebej velikem številu prejetih zadev⁶⁷, s prekinitvijo dela sodišč zaradi izrednih razmer pa je stanje še poslabšalo. Romunija je še naprej predmet okrepljenega nadzora Odbora ministrov Sveta Evrope, ki zadeva izvrševanje ukrepov, usmerjenih v odpravljanje predolgega trajanja postopkov po izreku sodb Evropskega sodišča za človekove pravice⁶⁸. Odbor ministrov je ugotovil, da je bila reforma civilnega in kazenskega postopka uspešno izvedena z vseh vidikov, vendar pa je potrebna še ocena učinka za presojo vpliva teh ukrepov.

II. PROTIKORUPCIJSKI OKVIR

Romunija ima na splošno vzpostavljen zakonodajni in institucionalni protikorupcijski okvir. Leta 2016 je pričela veljati nacionalna protikorupcijska strategija, usklajevanje njenega izvajanja pa zagotavlja ministrstvo za pravosodje. Institucionalni protikorupcijski okvir ostaja nespremenjen. Specializirano protikorupcijsko tožilstvo – nacionalni protikorupcijski direktorat (DNA) – je pristojno za preiskovanje primerov korupcije na srednji in visoki ravni, vse druge primere korupcije pa preiskuje generalno državno tožilstvo. Nacionalni protikorupcijski direktorat preiskuje tudi kazniva dejanja zoper finančne interese EU ter nekatere vrste hudih gospodarskih in finančnih kaznivih dejanj. V sklopu ministrstva za notranje zadeve deluje specializiran protikorupcijski direktorat (DGA), pristojen za vprašanja integritete in korupcije, ki zadevajo zaposlene pri ministrstvu, vključno s policijo. Nacionalna služba za integriteto (ANI) izvaja upravne preiskave glede nasprotja interesov,

⁵⁹ Glej osnutek zakona ministrstva za pravosodje o nekaterih ukrepih na področju pravosodja med pandemijo COVID-19.

⁶⁰ Prestajanje pripora pred sojenjem, kazni odvzema prostosti ali vzgojnega ukrepa z odvzemom prostosti.

⁶¹ Zakon št. 114/2021 o ukrepih na področju pravosodja med pandemijo COVID-19.

⁶² Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 6.

⁶³ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 8.

⁶⁴ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 10.

⁶⁵ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slike 16, 17, 18, 19 in 20.

⁶⁶ Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2021, slika 21.

⁶⁷ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije.

⁶⁸ Kot je na primer izvršitev sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 26. novembra 2013, Vlad proti Romuniji (pritožba št. 40756/06), ki je vodilna zadeva v zvezi s predolgim trajanjem civilnih in kazenskih postopkov ter pomanjkanjem učinkovitega pravnega sredstva.

nezdružljivosti opravljanja funkcije in premoženja nepojasnjenega izvora ter je odgovorna za spremljanje in preverjanje prijav premoženjskega stanja, vključno s prijavi vseh izvoljenih funkcionarjev. Nacionalna agencija za upravljanje zaseženega premoženja (ANABI) skrbi za upravljanje zaseženih in odvzetih sredstev, pridobljenih s kaznivimi dejanji, ter omogoča lažje sledenje in identifikacijo premoženjske koristi.

Strokovnjaki in vodstveni delavci podjetij menijo, da je stopnja korupcije v javnem sektorju še vedno visoka. Na indeksu zaznave korupcije, ki ga objavlja organizacija Transparency International, je Romunija za leto 2020 prejela oceno 44/100, s čimer se uvršča na 19. mesto v Evropski uniji in 69. mesto na svetu⁶⁹. Ocena zaznane korupcije je zadnjih pet let⁷⁰ razmeroma stabilna⁷¹.

Sprejetje nove nacionalne protikorupcijske strategije za obdobje 2021–2025 je prednostna naloga vlade. Napredek, dosežen v zvezi z nacionalno protikorupcijsko strategijo, je ključna nacionalna prednostna naloga v politični agendi vlade. Izvajanje nacionalne protikorupcijske strategije za obdobje 2016–2020 se je končalo leta 2020. V teku sta notranja presoja in zunanja revizija, ki jo izvaja OECD, na podlagi katerih bo pripravljena nova nacionalna protikorupcijska strategija (2021–2025). Ministrstvo za pravosodje, ki usklajuje strategijo, poroča, da je pri njenem izvajanju v obdobju 2016–2020 v številnih sodelujočih upravah in javnih organih doseglo napredek, vendar je ta neenakomeren, zlasti na področjih z visokim tveganjem, kot so zdravstvo, izobraževanje in javno naročanje. Napredek je bil med drugim dosežen z izboljšanjem postopkov za obravnavo občutljivih vprašanj, znatnim zmanjšanjem incidentov v zvezi z integriteto, večjo preglednostjo in izboljšanjem storitev za državljane, vključno prek digitalizacije. Ključne značilnosti te strategije se med sodelujočimi institucijami štejejo za dobre prakse in bodo prenesene tudi v naslednjo strategijo, zlasti mehanizem spremljanja z medsebojnimi strokovnimi pregledi in postopek sodelovalnega odločanja prek petih protikorupcijskih platform (združevanje deležnikov). Kljub vsemu je ministrstvo za pravosodje poudarilo, da je uspešnost strategije odvisna od namenskega izvajanja, poleg tega pa zlasti od politične volje za spodbujanje izvajanja ukrepov v vseh sodelujočih upravah in javnih institucijah, tudi na lokalni ravni. Presoje so zdaj v sklepni fazi, ministrstvo za pravosodje pa je s petimi protikorupcijskimi platformami, ki združujejo deležnike, organiziralo javno posvetovanje o novi strategiji in pričakuje, da bo sprejetje nove nacionalne protikorupcijske strategije predlagalo do konca leta 2021.

Uspešnost preiskav in sankcioniranja korupcije na srednji in visoki ravni se je izboljšala. Imenovanje novega glavnega tožilca nacionalnega protikorupcijskega direktorata in dodatnega osebja na vodstvene položaje v letu 2020 je prineslo nov zagon in institucionalno stabilnost. To je vodilo v izboljšanje kakovosti preiskav in spisov, predloženih sodišču. Leta 2020 je nacionalni protikorupcijski direktorat dosegel boljše rezultate kot leta 2019, saj je uspel vložiti večje število obtožnic zoper posameznike na visokih položajih

⁶⁹ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2020, str. 2–3. Stopnja zaznane korupcije se razvrsti na naslednji način: nizka (stopnja korupcije v javnem sektorju, kakor jo dojemajo strokovnjaki in vodstveni delavci podjetij, ima ocene nad 79), razmeroma nizka (ocene med 79 in 60), razmeroma visoka (ocene med 59 in 50), visoka (ocene pod 50).

⁷⁰ Podatki Eurobarometra o zaznavanju korupcije ter izkušnjah državljanov in podjetij z njo, o katerih se je poročalo lani, se posodobijo vsako drugo leto. Najnovejši nabor podatkov zagotavljata raziskava Special Eurobarometer 502 (2020) in raziskava Flash Eurobarometer 482 (2019).

⁷¹ Leta 2015 je ocena znašala 46, leta 2020 pa 44. Ocena se znatno poveča/zmanjša, če se spremeni za več kot 5 točk; se izboljša/poslabša (se spremeni za 4 do 5 točk); je razmeroma stabilna (se spremeni za 1 do 3 točk) v zadnjih petih letih.

in zmanjšati zaostanke pri obravnavi zadev⁷². Napredek je bil dosežen tudi na ravni sodišč, saj se je povečalo število sodnih odločb⁷³. Leta 2020 je naraslo število pritožb državljanov in pritožb po uradni dolžnosti zaradi suma korupcijskih dejanj, s čimer se je spremenil trend zmanjševanja, ki je bil zabeležen po letu 2015. Nacionalni protikorupcijski direktorat to razume kot znak povrnitve zaupanja javnosti v institucijo in njeno vlogo, ki je bilo močno omajano zaradi napadov, ki so bili usmerjeni na direktorat v obdobju 2017–2019. Leta 2020 se je spremenila tudi politika obveščanja nacionalnega protikorupcijskega direktorata, in sicer ob uvedbi preiskav imena osumljencev niso več navedena v izjavah za javnost, s čimer se je zmanjšala javna izpostavljenost osumljencev.

Spremembe pravosodne zakonodaje v obdobju 2017–2019 so bile glavna ovira za dobro delovanje nacionalnega protikorupcijskega direktorata, ki bo ostalo oteženo, vse dokler bodo v veljavi te določbe⁷⁴. Splošne težave, s katerimi se srečuje pravosodni sistem, so bile še posebej zahtevne za nacionalni protikorupcijski direktorat⁷⁵. Ta se sooča s pomanjkanjem človeških virov⁷⁶, ki je povzročilo še večji pritisk na tožilce v času, ko se je institucija spopadala tudi z dodatnim izzivom zaradi razvijanja lastne tehnične zmogljivosti za izvajanje sodnih odločb s posebnimi preiskovalnimi tehnikami⁷⁷. Poleg tega na uspešno obravnavanje nekaterih primerov korupcije na visoki ravni še vedno negativno vpliva oddelek za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu (SIJ), saj se še naprej vmešava v tekoče zadeve, povezane s korupcijo na visoki ravni, ki jih preiskuje nacionalni protikorupcijski direktorat. Problematična praksa umikanja pritožb v zadevah, povezanih s korupcijo na visoki ravni, je prenehala po tem, ko je ustavno sodišče julija 2020 odločilo, da je prenos pritožb na SIJ neustaven⁷⁸. Povečuje se tveganje za nekaznovanost v zadevah korupcije na visoki ravni, ki jih preiskuje SIJ, zlasti zaradi počasnega obravnavanja primerov⁷⁹. Tudi način, na katerega SIJ obravnava pritožbe zoper tožilce, ki jih vložijo osebe, obsojene zaradi korupcije, se razume kot izvajanje pritiska na tožilce nacionalnega protikorupcijskega direktorata. Tekoče

⁷² Nacionalni protikorupcijski direktorat (DNA), Letno poročilo o dejavnostih za leto 2020. Leta 2020 so bile zadeve večinoma povezane z javnim naročanjem, podkupovanjem in goljufijami s sredstvi EU. Nacionalni protikorupcijski direktorat je evidentiral tudi 105 zadev v zvezi s korupcijo, povezano z bojem proti pandemiji COVID-19.

⁷³ Povečanje odraža rezultate vseh sodišč, ki obravnavajo zadeve nacionalnega protikorupcijskega direktorata. Vrhovno kasacijsko sodišče poroča, da je bilo v letu 2020 rešeno manjše število zadev, več obravnav je bilo začasno prekinjenih, poleg tega je bilo evidentiranih tudi manj zadev. Nacionalni protikorupcijski direktorat poroča tudi o nižjem deležu oprostitev v letu 2020, vendar je bilo to število v letu 2019 umetno povečano zaradi dekriminalizacije kaznivih dejanj.

⁷⁴ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 10–11.

⁷⁵ Splošni vidiki, ki zadevajo človeške vire v sodstvu in vplivajo tudi na nacionalni protikorupcijski direktorat, vključujejo omejitve prenosov pooblastil in veliko število upokojitev. Med posebne vidike, s katerimi se sooča nacionalni protikorupcijski direktorat, spadata nenadna sprememba zahtevane delovne dobe za zasedbo delovnega mesta na nacionalnem protikorupcijskem direktoratu, ki zdaj znaša 10 let, in neposredno prenašanje ustnega preverjanja pred vrhovnim sodnim svetom za nevodstvene položaje (v nasprotju z drugimi tožilskimi oddelki), kar kandidate odvrča od prijave. Zahtevana delovna doba za vodje oddelka je 15 let.

⁷⁶ Nacionalni protikorupcijski direktorat poroča, da je bilo marca 2021 zasedenih le 75 % mest (131 imenovanj in 14 prenosov pooblastil pri 145 položajih) in da sta bila nezasedena dva vodstvena položaja. Nacionalni protikorupcijski direktorat je 9. junija 2021 objavil razpis za 42 delovnih mest za položaj tožilca na centralnem uradu in območnih uradih.

⁷⁷ Vlada je izdala sklep, na podlagi katerega je nacionalni protikorupcijski direktorat okrepila z 90 policijskimi uradniki.

⁷⁸ Sodba ustavnega sodišča z dne 7. julija 2020.

⁷⁹ Poročilo o dejavnostih SIJ: skrb vzbujajoča je tudi učinkovitost SIJ, saj je bilo leta 2020 nerešenih 6 600 zadev in le malo rešenih (500 zaključenih in dve predloženi sodišču). Nizka učinkovitost je dodaten dejavnik tveganja za nekaznovanost v zadevah, povezanih s korupcijo na visoki ravni.

spremembe pravosodne zakonodaje, vključno z odpravo SIIJ, bodo pomemben korak, s katerim se bo zagotovila vzdržnost dobrega delovanja nacionalnega protikorupcijskega direktorata.

Nenehna negotovost glede sprememb kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku ostaja pomemben izziv v boju proti korupciji. Kot je poudarjeno v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020 in poročilu MeSP za leto 2021⁸⁰, je nadaljnji pomembni izziv v boju proti korupciji tudi neobstoj političnih in zakonodajnih rešitev za obravnavanje pogostega izdajanja daljnosežnih odločb ustavnega sodišča, s katerimi se od leta 2014 razveljavljajo ali razlagajo določbe kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku⁸¹. Spremembe kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku so še vedno potrebne⁸². Zaradi tega so se povečale ovire in pravna negotovost v zvezi s preiskovanjem, kazenskim pregonom in sankcioniranjem primerov korupcije na visoki ravni⁸³. To je vodilo v neuspeh zadev na sodišču, pravno negotovost v zvezi z dopustnostjo dokazov ter vnovični začetek preiskav ali sojenj⁸⁴. Zaenkrat še ni znan vpliv na tekoče zadeve, povezane s korupcijo na visoki ravni, ki ga bo imela odločitev ustavnega sodišča glede sestave tričlanskih sodnih senatov v primerih korupcije na visoki ravni in petčlanskih pritožbenih senatov na zadnji stopnji na vrhovnem kasacijskem sodišču⁸⁵. Sodišče Evropske unije je v nedavni sodbi odločilo, da načelo primarnosti prava EU izključuje nacionalno zakonodajo z ustavnim statusom, s čimer se nižjemu sodišču odreka pravica, da po lastni presoji ne uporabi nacionalne določbe, ki spada na področje uporabe okvira MeSP in je v nasprotju s pravom EU. Če bo dokazana kršitev Pogodbe EU ali odločbe o MeSP, se bo na podlagi načela primarnosti prava EU od predložitvenega sodišča zahtevalo, da spornih določb ne uporabi, ne glede na to, ali izhajajo iz zakonodaje ali ustave⁸⁶. Pomemben politični korak je bil sprejet februarja 2021, ko je parlament dokončno zavrnil problematične spremembe zakonikov, ki so bile predlagane v obdobju 2018–2019 in za katere je ustavno sodišče ugotovilo, da so v celoti neustavne.

Poslanska zbornica je določila merila za odločanje o zahtevah za odvzem poslanske imunitete, vendar senat tega še ni upošteval. Junija 2019 je poslanska zbornica spremenila

⁸⁰ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final.

⁸¹ Glej prejšnjo opombo.

⁸² Glej prejšnjo opombo, str. 10.

⁸³ Po ocenah nacionalnega protikorupcijskega direktorata je bilo leta 2020 zaradi odločb ustavnega sodišča oproščenih najmanj 45 osumljencev.

⁸⁴ Nedavna odločba ustavnega sodišča z dne 6. aprila 2021 dodatno vpliva na najmanj 67 tekočih preiskav nacionalnega protikorupcijskega direktorata, saj jih bo treba začeti na novo.

⁸⁵ Čeprav odločbe ustavnega sodišča ne veljajo za pretekle zadeve, v katerih je bila izdana pravnomočna sodba, pa lahko vplivajo na tekoče zadeve. Odločitev petčlanskega sodnega senata je v nekaterih okoliščinah omogočila izredne pritožbe zoper pravnomočne zadeve, v primeru odločitve tričlanskega sodnega senata pa je mogoč vnovični začetek sojenja s senatom, ki se določi na novo. Nacionalni protikorupcijski direktorat poroča, da je na vrhovnem kasacijskem sodišču v osmih zadevah zoper 41 obdolžencev odločanje prekinjeno, v desetih zadevah zoper 107 obdolžencev se je začelo vnovično sojenje na prvi stopnji, v petih zadevah zoper 90 obdolžencev pa znova odloča predobravnavni senat. Sodišču Evropske unije zdaj obravnava predloge za sprejetje predhodne odločbe.

⁸⁶ Sodba Sodišča z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, točki 251 in 252.

svoj poslovnik in se izrecno sklicevala na merila iz poročila Beneške komisije o namenu in odvzemu poslanske imunitete⁸⁷. Senat podobnih pravil še ni sprejel.

Nacionalna služba za integriteto (ANI) nadaljuje preiskave glede nezdržljivosti opravljanja funkcije, nasprotja interesov in premoženja nepojasnjene izvora⁸⁸. Delo nacionalne službe za integriteto bi moralo postati lažje tudi s spremembo iz julija 2020, ki omogoča elektronsko oddajo prijave premoženjskega stanja in izjave o interesih⁸⁹. Ta možnost je postala na voljo maja 2021. Po poročanju nacionalne službe za integriteto je proračun za leto 2020 zadostoval za izvedbo njenih nalog, saj je bil prvotno zmanjšani proračun pozneje med letom dopolnjen⁹⁰. Nacionalna služba za integriteto se srečuje z določeno negotovostjo glede svojih vodstvenih položajev. Delovno mesto predsednika je od decembra 2019 nezasedeno, mandat podpredsednika pa se izteče letos⁹¹. Izbirni postopki so se končno začeli aprila 2021.

Pravni okvir za integriteto ostaja razdrobljen. V poročilu o stanju pravne države za leto 2020 so bili poudarjeni stalni izzivi, ki zadevajo pravni okvir za integriteto, in potreba po stabilnosti, jasnosti ter trdnem okviru. Zaradi vrste sprememb zakonov o integriteti, zlasti v obdobju 2017–2019, se je oslabila sposobnost nacionalne službe za integriteto za opravljanje dela, poleg tega pa se je še povečala razdrobljenost pravnega okolja. Zlasti dva predloga, ki sta začela veljati leta 2019, sta še povečala pravno negotovost v zvezi z veljavno ureditvijo integritete in uporabo sankcij⁹². V letih 2020 in 2021 je vrhovno kasacijsko sodišče pojasnilo razlago prava. Odločilo je, da se sankcija uporabi, tudi če nezdržljivost zadeva predhodni mandat, in da bi se moral triletni zastaralni rok nanašati na potrebo, da nacionalna služba za integriteto v treh letih dokonča preiskavo dejstev, ki pomenijo obstoj nasprotja interesov ali nezdržljivosti opravljanja funkcije (in ne, da se sankcija po treh letih ne uporabi)⁹³. Nacionalna služba za integriteto je pozdravila te odločitve, s katerimi se znova vzpostavljata jasnost in gotovost glede možnosti naložitve sankcij po pravnomočni sodni odločbi. Konsolidacija zakonov o integriteti, nezdržljivosti opravljanja funkcije in nasprotju

⁸⁷ Venice Commission Opinion (CDL-AD(2014)011). To je tudi v skladu s priporočili v okviru MeSP in priporočili skupine GRECO. Skupina GRECO v poročilu iz marca 2021 ugotavlja, da je parlament očitno odpravil neformalno zahtevo, da tožilski organi predložijo celoten spis, kadar kazensko preganjajo ministra ali nekdanjega ministra, ki je tudi poslanec. GRECO Fourth Evaluation Round – Second interim compliance report including Follow-up to the ad hoc (rule 34) Report.

⁸⁸ V letu 2020 je nacionalna služba za integriteto dokončala postopke v 1 143 zadevah, 175 zadev pa je bilo pravnomočnih in dokončnih. Istega leta so bile naložene 204 upravne globe zaradi nepredložitve prijave premoženjskega stanja in nerazkritja interesov v pravno določenih rokih, zaradi nedisciplinskih sankcij, naloženih po pravnomočnosti ugotovitvene odločbe, ter neupoštevanja pravnih določb.

⁸⁹ Sprememba zakona št. 176/2010 v zvezi z integriteto pri opravljanju javnih funkcij in funkcij na visokih javnih položajih. Od leta 2022 bo elektronska vložitev obvezna.

⁹⁰ Prvotni proračun je znašal 34 802 000 RON, končni pa 37 432 000 RON.

⁹¹ Leta 2020 ni bilo objavljenih razpisov. Nacionalni svet za integriteto (CNI), tj. organ, ki nadzoruje dejavnost nacionalne službe za integriteto in je pristojen za objavo razpisa za izbiro predsednika in podpredsednika, namreč ni mogel doseči sklepčnosti, ker senat od leta 2018 ni imenoval novih članov. Senat je nato marca 2020 imenoval 10 članov nacionalnega sveta za integriteto, prva seja pa je bila sklicana takoj.

⁹² S prvo spremembo se je določil triletni zastaralni rok od nastopa dejstev, ki pomenijo obstoj nasprotja interesov ali nezdržljivosti opravljanja funkcije, zaradi česar se je zaključilo veliko število tekočih zadev, poleg tega pa so bili izraženi dvomi o možnosti naložitve sankcij. Z drugo spremembo je bil uveden milejši režim sankcioniranja nasprotja interesov, ki velja za izvoljene nosilce oblasti na lokalni ravni in za katerega je nacionalna služba za integriteto menila, da ne omogoča uporabe odvrtilnih sankcij.

⁹³ Odločba vrhovnega kasacijskega sodišča 74/2020 z dne 16. novembra 2020 in odločba vrhovnega kasacijskega sodišča 1/2021 z dne 18. januarja 2021.

interesov bi omogočila upoštevanje sodne prakse in politik za preprečevanje korupcije ter zagotovila trdno podlago za prihodnost.

Med lokalnimi in državnimi volitvami v letu 2020 je nacionalna služba za integriteto okrepila ozaveščanje glede pravil o integriteti, ki veljajo za kandidate, in ustreznim organom zagotovila informacije o kandidatih, ki imajo prepoved opravljanja javne funkcije. Pred lokalnimi volitvami 20. septembra 2020 se je nacionalna služba za integriteto obrnila na centralne in lokalne volilne organe, da bi pridobila informacije o kandidatih, za katere bi lahko veljala prepoved opravljanja javne funkcije, ker jim je bila v prejšnjem mandatu izrečena sankcija zaradi nezdržljivosti opravljanja funkcije ali nasprotja interesov⁹⁴. Poleg tega je nacionalna služba za integriteto sodiščem, ki so pristojna za potrjevanje mandatov novoizvoljenih funkcionarjev, po volitvah poslala poimenski seznam kandidatov, ki jim je bila izdana triletna prepoved opravljanja javne funkcije. Nekaterim posameznikom je bilo preprečeno kandidiranje na volitvah, drugim pa je bila odvzeta funkcija. Pri približno polovici kandidatov, ki jim je bila izdana prepoved, so sodišča odločila, da lahko opravljajo funkcijo, na katero so bili izvoljeni⁹⁵. Kar zadeva državne volitve, je validacijski odbor romunskega senata v okviru postopka potrjevanja po volitvah nacionalno službo za integriteto prosil, naj mu pošlje pravnomočne in dokončne odločbe, ki so jih sodišča izdala v zvezi z nezdržljivostjo opravljanja funkcije in nasprotjem interesov izvoljenih senatorjev. Nacionalna služba za integriteto je ugotovila, da nobeden od izvoljenih senatorjev nima prepovedi opravljanja funkcije. Poslanska zbornica je nacionalno službo za integriteto zaprosila za mnenje glede razkritja več poslancev v zvezi z njihovo morebitno nezdržljivostjo opravljanja funkcije⁹⁶.

Elektronski sistem PREVENT za preprečevanje nasprotja interesov pri javnem naročanju je uspešen, saj se je število odkritih nasprotij interesov znatno zmanjšalo. Leta 2020 je bilo v okviru sistema PREVENT analiziranih 19 140 postopkov javnega naročanja, da bi se ugotovila morebitna nasprotja interesov. Leta 2020 so inšpektorji za integriteto izdali deset opozoril o integriteti v višini približno 11,1 milijona EUR. Med izrednimi razmerami, ki so bile razglašene zaradi pandemije COVID-19, so lahko javni organi in pravni subjekti, v katerih je glavni delničar država, neposredno kupovali material in opremo za boj proti pandemiji, ne da bi objavili razpis v elektronskem sistemu javnih naročil, tudi če je bila presežena mejna vrednost (približno 27 000 EUR), pri kateri je objava v elektronskem sistemu obvezna. To je pomenilo, da neposredne nabave niso bile opravljene prek elektronskega sistema, zato tudi niso bile preverjene s sistemom PREVENT. Za rešitev vprašanja, ki zadeva nadzor postopkov v okviru neposrednega javnega naročanja, je nacionalna služba za integriteto razvila mehanizem za analizo naborov podatkov o teh postopkih na podlagi informacij, ki so na voljo iz javnih virov. Namen tega mehanizma je prepoznavanje nasprotij interesov, ki so nastopila v postopkih javnega naročanja, ker ni bilo opravljeno preverjanje v sistemu PREVENT. Nacionalna služba za integriteto je do konca januarja 2021 z matriko tveganja preverila 580 postopkov neposrednega javnega naročanja, ki so bili izvedeni v prvi polovici leta 2020, in prepoznala 64 morebitnih incidentov v zvezi z

⁹⁴ Prepoved je zadevala več kot 500 oseb; nacionalna služba za integriteto (ANI), sporočilo o ukrepih za preprečevanje in ozaveščanje, ki jih je sprejela nacionalna služba za integriteto v okviru organiziranja lokalnih volitev 2020.

⁹⁵ Od skupno 103 kandidatov na lokalnih volitvah, za katere je velja prepoved opravljanja javne funkcije, je bilo izvoljenih 65. Po podatkih iz uradnih virov 15 izvoljenim funkcionarjem ni bil potrjen mandat, 49 izvoljenim funkcionarjem pa je bilo dovoljeno opravljati funkcijo, na katero so bili izvoljeni.

⁹⁶ Statut poslancev in senatorjev določa, da ima poslanec na voljo 15 dni, da razkrije svojo nezdržljivost opravljanja funkcije, in dodatnih 30 dni, da odstopi z enega od položajev, ki je razlog za nezdržljivost.

integriteto (11 % postopkov), ki bodo dodatno analizirani, za presojo teh primerov pa bo lahko uveden tudi postopek po uradni dolžnosti.

Nacionalna agencija za upravljanje zaseženega premoženja (ANABI) še vedno deluje v celoti. Naloga nacionalne agencije za upravljanje zaseženega premoženja je zagotavljanje učinkovitega izvrševanja odredb o zaplembi, izdanih v kazenskih zadevah, z učinkovitim upravljanjem zaseženih sredstev, ki jih tožilci in sodniki dodelijo agenciji. Leta 2021 je nacionalna agencija za upravljanje zaseženega premoženja začela peto leto delovanja, svojo dejavnost pa še nadalje razvija. Na podlagi pridobljenih izkušenj je agencija ob podpori ministrstva za pravosodje začela javno razpravo, namenjeno spodbujanju nacionalne strategije za krepitev sistema odvzema premoženjske koristi. Strategija in akcijski načrt se nanašata na obdobje 2021–2025 in vključujeta cilje, ki zadevajo povečanje zmogljivosti za sledenje sredstvom na nacionalni in mednarodni ravni, mehanizme okrepljenega sodelovanja med vsemi zadevnimi deležniki ter določbe o ustanovitvi nacionalnega sklada za preprečevanje kriminala. Sredstva sklada bi morala biti namenjena podpiranju ukrepov za zaščito žrtev, preprečevanju kriminala in izobraževanju⁹⁷.

Zakon 161/200360 in zaporedne nacionalne protikorupcijske strategije vsebujejo omejene določbe o pojavu vrtljivih vrat pri javnih uslužbencih. Javni uslužbenci, ki so v okviru svoje funkcije izvajali spremljanje in nadzor nad podjetji v državni lasti, se ne morejo zaposliti v teh družbah ali jim zagotavljati specializiranega svetovanja v treh letih po prenehanju opravljanja funkcije v javni upravi. Vendar pa ni predpisov o obdobju mirovanja, ki bi veljalo za ključne odločevalce.

Izvrševanje kodeksa ravnanja in neobstoj pravil o lobiranju za poslance ostajata izziv. Kar zadeva kodekse ravnanja za poslance parlamenta, je skupina GRECO nedavno izpostavila pomanjkljivo izvrševanje pravil, poleg tega pa tudi neobstoj pravil o stikih poslancev parlamenta z lobisti ter jasno opredeljenih omejitev glede daril, gostoljubnosti, uslug in drugih koristi⁹⁸. Za soočanje z neenotno pravno ureditvijo glede pojava vrtljivih vrat je bil v okviru projekta, ki ga financira EU, razvit vzorčni postopek, ki ga lahko uporabljajo vse zadevne javne institucije⁹⁹.

V Romuniji je od leta 2004 v veljavi zakon o zaščiti prijaviteljev nepravilnosti, vendar je njegovo izvajanje v praksi razmeroma omejeno. Ministrstvo za pravosodje je konec leta 2020 napovedalo, da je v pripravi osnutek zakona za prenos direktive o zaščiti prijaviteljev nepravilnosti. Osnutek zakona in njegov obrazložiten memorandum sta bila 5. marca 2021 predložena v javno razpravo na spletni strani ministrstva za pravosodje.

Kljub pandemiji COVID-19 je pregon korupcije ostal učinkovit. Splošni organi kazenskega pregona in nacionalni direktorat za boj proti korupciji so bili posebej pozorni na

⁹⁷ Podobne določbe so bile sprejete pred decembrom 2018, vendar so bile razveljavljene z izrednim odlokom št. 114/2018. Akcijski načrt, priložen strategiji, vključuje zakonodajne ukrepe za razširitev mandata agencije ter določbe o novih orodjih, ki jih policija in tožilci potrebujejo za boljše izvajanje finančnih preiskav. Ti ukrepi so podprti z naložbenim načrtom za nove zmogljivosti shranjevanja za sodstvo in nacionalno agencijo za upravljanje zaseženega premoženja, poleg tega pa tudi s programi usposabljanja in ukrepi za preglednost. Pričakuje se, da bo zakonodajni sveženj za izvajanje glavnih določb strategije javno predstavljen v drugi polovici leta 2021.

⁹⁸ GRECO Fourth Evaluation Round – Second interim compliance report including Follow-up to the ad hoc (rule 34) Report.

⁹⁹ Vzorčni postopek je bil 18. marca 2021 naložen na spletišče nacionalne protikorupcijske strategije. Izvajanje tega vzorčnega postopka v javnih institucijah bo ocenjeno leta 2022.

morebitne težave, ki so povezane s korupcijo in zadevajo javno naročanje med pandemijo COVID-19. Nacionalni direktorat za boj proti korupciji je ugotovil vzorce, ki zadevajo primere kršitev pravil o javnih razpisih, ponujanje podkupnin javnim uslužbencem v razpisnih postopkih in nakup ponarejenih izdelkov.

III. PLURALNOST IN SVOBODA MEDIJEV

Ustava določa pravico do svobode izražanja in pravico dostopa do vseh informacij javnega interesa. Poslanstvo in sestava regulativnega organa za medije sta določena z zakonom o avdiovizualnih medijih. Organi razmišljajo o spremembah tega zakona v okviru prenosa direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah¹⁰⁰.

Še vedno ostajajo pomisleki glede delovanja in proračuna nacionalnega avdiovizualnega sveta¹⁰¹. Nacionalni avdiovizualni svet (CNA) je zadolžen za varovanje javnega interesa na področju avdiovizualnih programov in je z zakonom ustanovljen kot avtonomni javni organ pod parlamentarnim nadzorom. Delovanje nacionalnega avdiovizualnega sveta je bilo prekinjeno od februarja 2021, ko so se iztekli mandati štirih od enajstih članov¹⁰², do 11. maja, ko je parlament glasoval o novih članih¹⁰³. Kaže, da proračunske težave, ki so izpostavljene v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020, še vedno ostajajo¹⁰⁴. Marca 2021 je bil za izvedbo javnega posvetovanja objavljen osnutek zakona o prenosu Direktive (EU) 2018/1808 o avdiovizualnih medijskih storitvah, ki vključuje zahtevo o ustreznih finančnih in proračunskih sredstvih. V osnutku zakona je predvideno, da bi organ moral imeti na voljo potreben proračun.

Pomanjkanje posebnih zaščitnih ukrepov za uredniško neodvisnost in norme še naprej vzbujata zaskrbljenost. Kar zadeva samoregulacijo v medijskem sektorju, ni bilo sprememb od objave Poročila o stanju pravne države za leto 2020, v katerem so bili izraženi pomisleki zaradi pomanjkanja posebnih zaščitnih ukrepov za uredniško neodvisnost in poklicne norme, ki bi bili zagotovljeni z zakonodajo ali samoregulacijo. Zaradi pandemije COVID-19 se je poslabšal ekonomski položaj tiskanih in lokalnih medijev, ki so se že pred tem spopadali s težavami¹⁰⁵, uveljavljanje standardov kakovosti pa je postalo neprednostna naloga¹⁰⁶. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev (Media Pluralism Monitor 2021) so kot velika nerešena težava navedeni „prekarnost in slabi delovni pogoji novinarjev“, poslovni in lastniški vpliv na uredniško vsebino pa je ocenjen kot področje z zelo visokim tveganjem¹⁰⁷.

¹⁰⁰ Romunija se na svetovnem indeksu svobode medijev uvršča na 48. mesto na svetu in 21. mesto v EU. V zadnjih letih je stanje ostalo razmeroma nespremenjeno, saj se je od leta 2016 uvrstitev države gibala med 44. in 49. mestom.

¹⁰¹ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 13.

¹⁰² V javni izjavi z dne 10. februarja 2021 je bilo napovedano, da se bodo javna zasedanja sveta nadaljevala, ko bo parlament imenoval člane za prevzem štirih nezasedenih mandatov; glej nacionalni avdiovizualni svet (CNA), sporočilo za medije o javnih srečanjih CNA z dne 10. februarja 2021.

¹⁰³ Pagina de media, Uradno. Parlament je izvolil nove člane CNA: med njimi je Mircea Toma, 11. maj 2021.

¹⁰⁴ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije. V poročilo orodja za spremljanje pluralnosti medijev (Media Pluralism Monitor 2021, Country report: Romania, str. 13) je ravno tako poudarjeno, da je financiranje nacionalnega avdiovizualnega sveta omejeno.

¹⁰⁵ The Center for Independent Journalism (2020), Fundamental Rights under Siege 2020, str. 18.

¹⁰⁶ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije.

¹⁰⁷ Media Pluralism Monitor 2021, Country Report: Romania, str. 15; glej tudi Reporters without Borders, Romania.

Preglednost lastništva medijev ostaja nepopolna¹⁰⁸. Kot je navedeno v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020, zakon o avdiovizualnih medijih določa, da mora nacionalni avdiovizualni svet zagotoviti preglednost organizacije, delovanja in financiranja množičnih medijev v avdiovizualnem sektorju. Za tiskane in digitalne medije se ne uporabljajo posebna pravila, temveč zgolj splošna, ki urejajo preglednost lastništva in so del prava družb. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev se nadalje opozarja na obstoj vrzeli¹⁰⁹. Poleg tega se uporabljajo pravila o varstvu podatkov, s katerimi se preprečuje javno objavljane nekaterih informacij o lastništvu medijev, ki jih je pred tem razkril nacionalni avdiovizualni svet¹¹⁰. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev iz leta 2021 je koncentracija novičarskih medijev opredeljena kot visoka, zlasti na trgu tiskanih novičarskih medijev, ki je zelo majhen v smislu povpraševanja in števila publikacij¹¹¹.

Državna oglaševalska sredstva so še naprej pomemben vir financiranja medijev. Zmanjšanje obsega komercialnega oglaševanja je povzročilo izgubo prihodkov medijskih hiš, medtem ko se zdi, da pogodbe za državna oglaševalska sredstva vzbujajo pomisleke glede uredniške avtonomije¹¹². Deležniki poročajo o nadaljnjih pomislekih glede dodelitve sredstev in na primer navajajo pogodbe o oglaševanju dogodkov med pandemijo COVID-19, ko je veljalo, da teh prireditev ni mogoče izvesti¹¹³.

Državna sredstva, namenjena kampanjam obveščanja javnosti, so bila pomembno sredstvo za podporo medijem med pandemijo COVID-19. Z izrednim odlokom št. 63 z dne 7. maja 2020¹¹⁴ je bilo za vladne medijske kampanje, namenjene preprečevanju širjenja COVID-19, dodeljenih približno 50 milijonov EUR. Večina proračuna (53 %) je bila zakonsko rezervirana za televizijske kampanje. Sredstva iz programa je prejelo skupno 364 prosilcev¹¹⁵. Program je bil predmet kritik nekaterih medijskih hiš in drugih deležnikov, ki so menili, da se je z merili za odobritev zahtevka dajala prednost velikim medijem in spodbujala uporaba vab za klike. Opozorili so tudi na tveganje za zmanjšanje zaupanja državljanov v medije ter na tveganje političnega pritiska in samocenzure¹¹⁶.

¹⁰⁸ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 14.

¹⁰⁹ V poročilu Media Pluralism Monitor 2021, Country report: Romania, str. 14, je kot primer navedeno, da je „digitalno medijsko podjetje lahko v lasti drugega podjetja, ki je v lasti subjekta v tujini, katerega lastniki niso razkriti“.

¹¹⁰ Reporters Without Borders, Romania.

¹¹¹ V poročilu Media Pluralism Monitor 2021, Country report: Romania, str. 14, je navedeno, da je trg tiskanih novičarskih medijev zelo majhen z vidika števila bralcev in publikacij ter da je zanj značilna „skoraj 100-odstotna koncentracija štirih najbolj prodajanih publikacij“. Poleg tega je izpostavljeno, da je „trg digitalnih novičarskih medijev zelo razdrobljen (37-odstotna koncentracija), koncentracija za televizijo in radio pa je zmernejša, saj programe štirih največjih lastnikov spremlja 65 % gledalcev in 59 % poslušalcev“. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev se opozarja, da pomanjkanje podatkov še vedno ovira ocenjevanje tržnih deležev v spletnem okolju, vendar je navedeno tudi, da je za večino Romunov televizija še vedno glavni vir novic.

¹¹² The Center for Independent Journalism (2020), Fundamental Rights under Siege, str. 17–18.

¹¹³ Glej prejšnjo opombo, str. 19.

¹¹⁴ Izredni odlok št. 63 z dne 7. maja 2020 o organizaciji in izvedbi kampanj obveščanja javnosti v okviru epidemioloških razmer zaradi širjenja COVID-19.

¹¹⁵ Informacije, ki jih je generalni sekretariat vlade objavil 6. julija 2020 (<https://sgg.gov.ro/new/06-07-2020-anunt/>).

¹¹⁶ The Center for Independent Journalism (2020), Fundamental Rights under Siege, str. 21; prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021; prispevek organizacije Expert Forum za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021; Dumitrița Holdis (2020), ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma.

Še vedno ostajajo pomisleki glede izvajanja obstoječega zakonodajnega okvira za dostop do informacij. Z zakonom¹¹⁷ je zagotovljen dostop množičnih medijev do informacij javnega interesa, tudi prek tiskovnih konferenc, ki jih morajo redno organizirati javni organi¹¹⁸. Kljub temu pa je nezadosten dostop do informacij še vedno velik izziv za novinarje. Težave, o katerih se še vedno poroča in so se pojavljale tudi med pandemijo COVID-19, zadevajo zamude pri zagotavljanju informacij ali njihovo nezagotavljanje, omejene tiskovne konference¹¹⁹ in uporabo pravil o varstvu podatkov za omejitev dostopa do informacij¹²⁰. Poleg tega se v primerih, ko se na sodišču izpodbijajo odločbe organov o zavrnitvi zagotovitve informacij, v podobnih okoliščinah uporabljajo različne razlage¹²¹. Poleg splošnih statističnih podatkov so organi od marca 2021 dnevno objavljali in posodabljali neobdelane podatke o pandemiji COVID-19¹²². Kljub tem prizadevanjem se zdi, da je dostop do informacij med pandemijo COVID-19 postal še bolj otežen, kar je spodbudilo pozive civilne družbe in novinarjev k večji preglednosti¹²³. Redno spremljanje, ki ga izvajajo romunski organi, razkriva, da javna uprava različno uporablja pravni okvir in da javni organi ne dajejo dovolj velike prednosti ukrepom za preglednost, pri čemer je raven skladnosti najnižja pri lokalnih organih¹²⁴. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev iz leta 2021 je kot dejavnik tveganja navedena stopnja odzivnosti organov, ki je še vedno neenotna, in dejstvo, da je dostop do pravnega varstva zahteven¹²⁵. Avgusta 2020 so bile predlagane spremembe izvedbenih pravil pravnega okvira, da bi se odpravili nekateri izzivi. Nekatero predlagane določbe so bile predmet kritik, ker bi se z njimi lahko otežil dostop do nekaterih informacij¹²⁶. Marca 2021 se je začel izvajati projekt za strategijo upravljanja vladne komunikacije¹²⁷.

Še vedno se poroča o tožbah proti preiskovalnim novinarjem zaradi obrekovanja. Na platformi Sveta Evrope za spodbujanje zaščite novinarstva in varnosti novinarjev sta bili pred kratkim objavljeni dve opozorili, povezani z nadlegovanjem in ustrahovanjem novinarjev¹²⁸.

¹¹⁷ Zakon št. 544/2001 o dostopu do informacij, člen 17.

¹¹⁸ Uredba o razglasitvi izrednih razmer na ozemlju Romunije št. 195 z dne 16. marca 2020.

¹¹⁹ The Center for Independent Journalism (2020), *Fundamental Rights under Siege*, str. 10; Liberties (2021), *EU 2020: Demanding on Democracy*; prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021; težave pri pridobivanju informacij o tiskovnih predstavnikih so bile omenjene tudi v okviru obiska Romunije.

¹²⁰ Liberties (2021), *EU 2020: Demanding on Democracy*, str. 157–158; prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021.

¹²¹ V skladu s prispevkom združenja Expert Forum za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021 so bili v tožbah zoper 42 policijskih okrožij v zvezi s podatki o globah in sankcijah, ki so se uporabljale med pandemijo COVID-19, izrečene različne rzsodbe na prvi stopnji (pri čemer je bilo v 21 primerih odločeno v prid tožnika in v 20 primerih v prid policije) in v pritožbenem postopku.

¹²² Ministrstvo za zdravje, *Preglednost glede pandemije COVID-19*, <https://data.gov.ro/dataset/transparenta-covid>.

¹²³ Prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021; glej tudi *Reporters Without Borders, Romania*.

¹²⁴ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije.

¹²⁵ *Media Pluralism Monitor 2021, Country Report: Romania*, str. 12.

¹²⁶ Prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021.

¹²⁷ Generalni sekretariat vlade, 22. marec 2021, *Otvoritvena konferenca projekta „Strategija upravljanja vladne komunikacije v Romuniji“*.

¹²⁸ Prvo opozorilo se nanaša na tožbo, vloženo novembra 2020, s katero je bila od preiskovalnih novinarjev zahtevana odškodnina v višini več kot 488 000 EUR zaradi članka o prodaji mask, ki so bile prepoznane kot neustrezne. Drugo opozorilo se nanaša na tožbo, vloženo marca 2021 zoper novinarje in medijske hiše po objavi člankov o domnevnih spolnih zlorabah in posilstvih na pravoslavni srednji šoli. V odgovoru romunskih organov v zvezi s to zadevo, ki je na voljo tudi na platformi Sveta Evrope v razdelku o Romuniji,

Pristojno romunsko sodišče je na začetku leta 2021 ovrglo tudi tožbo, ki je bila vložena zoper preiskovalne novinarje zaradi obrekovanja in je zadevala članke o svetovni nogometni panogi. Z nedavno sodbo v tožbi zaradi obrekovanja, ki jo je zoper večji časopis vložil župan enega od okrožij Bukarešte, je sodišče prve stopnje odločilo, da je treba odstraniti več člankov, ki jih je objavil časopis¹²⁹. Po poročanjih je župan vložil tudi kazensko ovadbo zoper novinarje več publikacij zaradi delovanja v obliki organizirane hudodelske združbe in izsiljevanja, primer pa je preiskoval direktorat za preiskovanje organiziranega kriminala in terorizma¹³⁰. Civilna družba je poročala tudi o primerih strateških tožb za onemogočanje udeležbe javnosti, ki so jih proti novinarjem, medijem ali civilni družbi vložile javne institucije ali poslovneži¹³¹.

IV. DRUGA INSTITUCIONALNA VPRAŠANJA, POVEZANA S SISTEMOM ZAVOR IN RAVNOVESIJ

Romunija je polpredsedniška reprezentativna demokratična republika. Romunski parlament je dvodomni, sestavljata ga senat (zgornji dom) in poslanska zbornica (spodnji dom). Vlada, poslanci, senatorji ali skupina najmanj 100 000 državljanov imajo pravico do zakonodajne pobude¹³². Ustavno sodišče je porok za nadvlado ustave in pristojno za presojo zakonov¹³³.

Še vedno ostaja zaskrbljenost glede stabilnosti in predvidljivosti zakonodaje. Redni postopek priprave in sprejemanja zakonov je dobro urejen, vključno z razširjeno institucionalno ureditvijo sistema zavor in ravnovesij. Kot je navedeno v Poročilu o stanju pravne države za leto 2020¹³⁴, se zakonodaja prepogosto spreminja, cilj sprememb je pogosto nejasen, tako nastali zakoni pa so lahko nasprotujoči. Parlament je na različnih področjih politike dal pobudo za in sprejel številne zakonodajne spremembe istih zakonov, vključno z nasprotujočimi si spremembami. Zakonodajni svet¹³⁵ poroča, da ponavljajoče se neuskklajene spremembe, skupaj z nezadostno kodifikacijo zakonov, ki so bili večkrat spremenjeni, otežujejo poznavanje stanja pozitivnega prava celo zaposlenim v pravni stroki. Podjetja navajajo, da je nezadostna stabilnost in predvidljivost zakonodaje izziv¹³⁶. Zakonodajni svet

je navedeno, da primer čaka na sojenje v skladu s civilnim zakonikom in da je tožbo vložil tožnik v svojem imenu.

¹²⁹ Libertatea, *V civilnem postopku je sodišče okrožja 2 odločilo v korist župana Băluțe in odredilo izbris člankov o Goleacu. Odločba ni dokončna*, 24. maj 2021.

¹³⁰ Agerpres, *DIICOT novinarja Cătălina Tolontana zaslišal na podlagi ovadbe, ki jo je podal župan okrožja 4*, 20. maj 2021. Organizaciji Reporters without Borders (Novinarji brez meja) in Active Watch sta romunskim organom poslali odprto pismo, v katerem sta zaprosili za preiskavo o načinu obravnave kazenske ovadbe. Poleg tega poročata, da je „direktorat za preiskovanje organiziranega kriminala in terorizma (DIICOT) v Romuniji začel notranjo preiskavo“.

¹³¹ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije. Prijavljenih je bilo tudi vsaj 5 primerov, v katerih je bil za kritje stroškov pravnih postopkov uporabljen javni denar. V poročilu orodja za spremljanje pluralnosti medijev je navedeno, da se „občasno pojavljajo primeri, ki bi jih lahko opredelili kot ta pojav [tj. kot strateško tožbo za onemogočanje udeležbe javnosti]“.

¹³² Romunska ustava, člen 74. Državljeni, ki uveljavljajo svojo pravico do zakonodajne pobude, morajo pripadati vsaj četrtini okrožij države, v vsakem od teh okrožij ali v občini Bukarešta pa mora biti v podporo pobudi zbranih vsaj 5 000 podpisov.

¹³³ Romunska ustava, člen 142.

¹³⁴ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 16–17.

¹³⁵ Zakonodajni svet je svetovalno strokovno telo parlamenta, ki poda mnenje o vseh novih zakonodajnih osnutkih ter zagotavlja sistematično poenotenje in usklajevanje celotne zakonodaje.

¹³⁶ Prispevek avstrijske zvezne gospodarske zbornice za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 24. Pomanjkanje pravne varnosti je bilo poudarjeno tudi v okviru evropskega semestra (European Semester Country Report Romania 2020, SWD(2020) 522 final). Romunija se glede na stabilnost in dostopnost

zato zdaj vztraja, da je treba uvesti obveznost objave prečiščene različice zakona ob vsaki njegovi spremembi. Zakon št. 24 o nomotehnikih pobudnikom zakona omogoča, da se odločijo za objavo v konsolidirani obliki, vendar se ta možnost redko uporablja. Zakonodajni svet je prav tako začel projekt kodifikacije zakonodaje¹³⁷. Zaradi parlamentarnega postopka, skladno s katerim predlogi sprememb ostanejo vloženi, dokler niso izrecno umaknjeni, je v parlamentu v teku več dolgotrajnih obravnav predlogov sprememb in postopkov. Parlament je v prvih mesecih po izvolitvi dokončno zavrnil problematične spremembe na ključnih področjih, glede katerih ni bila sprejeta odločitev v prejšnjem parlamentarnem obdobju, kar je bilo ocenjeno kot pozitiven korak¹³⁸.

Od zadnjega poročila niso bili na področju pravosodja sprejeti nobeni pomembni izredni odloki vlade. Na referendumu, ki je bil razpisan maja 2019, je večina državljanov glasovala za prepoved uporabe izrednih odlokov vlade na področju pravosodja¹³⁹. S tem se je pokazala zaskrbljenost zaradi čezmerne uporabe izrednih odlokov vlade na tem področju, ki pa so bili od novembra 2019 sprejeti v redkih primerih¹⁴⁰. Poleg pravosodja je velika večina izrednih odlokov vlade v letu 2020 zadevala pandemijo COVID-19¹⁴¹. Kar zadeva postopke v parlamentu, se je število izrednih postopkov, povezanih s ključnimi pravosodnimi in protikorupcijskimi zadevami, v letu 2020 močno zmanjšalo. Februarja 2021 je parlament zavrnil predlog za preučitev osnutka zakona za ukinitve oddelka za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu po nujnem parlamentarnem postopku.

Število opravljenih ocen učinka in javnih posvetovanj pred sprejetjem zakonodaje ostaja omejeno. Kljub prizadevanjem generalnega sekretariata vlade za okrepitev zmogljivosti centralnih in lokalnih organov, da utemeljijo javne odločitve¹⁴², je pri oblikovanju politik uporaba instrumentov, ki temeljijo na dokazih, še vedno neenakomerna, številne regulativne ocene učinka pa so površne¹⁴³. Civilna družba je poročala, da številni predlogi zakonov, ki so predmet javnega posvetovanja, ne vključujejo učinka na proračun. Leta 2020 je bilo na ravni generalnega sekretariata vlade sprejetih 65 normativnih aktov, od katerih jih je bilo le 12 javno objavljenih. Od 47 predloženih priporočil je bilo sprejeto samo eno. Enajst od 12 objavljenih normativnih aktov je ostalo nespremenjenih¹⁴⁴. Nevladni sektor in predstavniki medijev sodelujejo v procesu oblikovanja politik samo občasno¹⁴⁵, čeprav je

zakonodaje uvršča pod povprečje EU, deležniki pa poročajo, da je negotovost glede političnih in zakonodajnih odločitev vodila v splošno dojetje stanja kot nepredvidljivega.

¹³⁷ Informacije, prejete v okviru obiska Romunije.

¹³⁸ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje, COM(2021) 370 final.

¹³⁹ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 16.

¹⁴⁰ Izjeme vključujejo (i) ukrepe, sprejete za zagotovitev delovanja pravosodnega sistema med pandemijo COVID-19; (ii) akt iz februarja 2020 o nakupih na podlagi javnih naročil, s katerim je bil uveden morebiten nov disciplinski postopek za sodnike in ki je bil razglašen za neustavne; (iii) izredni odlok vlade z dne 30. decembra 2020 o odložitvi začetka veljavnosti določb o povečanju potrebnega števila sodnikov v nekaterih sodnih senatih, ki naj bi bile odpravljene v okviru tekoče revizije pravosodne zakonodaje.

¹⁴¹ Med pandemijo COVID-19 je bilo izdanih 159 izrednih vladnih odlokov, preostalih 68 pa je bilo sprejetih za ureditev drugih ukrepov.

¹⁴² Zakon 24/2000 o pripravi pravnih aktov določa obveznost za predhodno opredelitev učinka predlaganih predpisov, zahteve za oceno učinka predpisov pa so podrobneje opredeljene v sklepu vlade št. 1361 iz leta 2006. V skladu s temi določbami mora biti vsem predpisom priloženo pojasnilo, v katerem je podana utemeljitev in ocenjen učinek osnutka predloga.

¹⁴³ Glej Sustainable Governance Indicators 2020, Romania Report, str. 28–29.

¹⁴⁴ Letno poročilo o preglednosti odločanja (za obdobje od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2020), Priloga št. 20 – PS 14/2019 na ravni generalnega sekretariata vlade (Priloga I).

¹⁴⁵ European Commission, Public administration characteristics and performance in EU28, april 2018.

spletna infrastruktura vzpostavljena. Število uporabnikov spletne posvetovalne platforme je še vedno omejeno¹⁴⁶. Generalni sekretariat vlade pripravlja katalog nevladnih organizacij, ki se zanimajo za sodelovanje v postopku odločanja.

Po preklicu izrednih razmer zaradi pandemije COVID-19 je bilo razglašeno stanje pripravljenosti, izredni ukrepi pa so bili predmet sodnega nadzora. Zaradi pandemije COVID-19 je bilo razglašeno izredno stanje, ki je bilo preklicano 14. maja 2020. Po koncu izrednih razmer je bilo 15. maja¹⁴⁷ razglašeno stanje pripravljenosti, ki ga je vlada potrdila 18. maja¹⁴⁸ in je sprva veljalo 30 dni. Z zaporednimi sklepi vlade je bilo nato podaljšano, in sicer vsakič za 30 dni. Stanje pripravljenosti je razglašeno še naprej. Parlament je na podlagi odločb ustavnega sodišča, s katerimi je bil izražen dvom o pravni podlagi za izredne razmere, odobril stanje pripravljenosti, ki ga je razglasila vlada¹⁴⁹. V letih 2020 in 2021 je senat vrhovnega kasacijskega sodišča za upravne in fiskalne spore na zadnji stopnji s pravnomočno odločbo odločil o 12 zadevah v zvezi z upravnimi akti, izdanimi na podlagi člena 15 zakona št. 136/2020 o sprejetju javnozdravstvenih ukrepov v primerih epidemiološkega in biološkega tveganja, ki se uporabljajo med pandemijo COVID-19. V dveh primerih je sodišče odredilo razveljavitev upravnih aktov¹⁵⁰.

Ukrepi za reševanje vprašanja izvajanja sodnih odločb in uporabe sodne prakse sodišč v javni upravi se še vedno ne izvajajo. Zaradi ugotovljene kršitve člena 6(1) Evropske konvencije o človekovih pravicah, ker država ali pravne osebe, ki sodijo pod pristojnost države, niso spoštovale domačih pravnomočnih sodb ali so jih upoštevale s precejšnjo zamudo¹⁵¹, Romunija ostaja pod okrepljenim nadzorom Odbora ministrov Sveta Evrope za izvršitev te sodbe¹⁵². V zvezi s tem je Romunija leta 2019 Odboru ministrov Sveta Evrope predlagala akcijski načrt in odobrila seznam ukrepov za izpolnitev akcijskega načrta¹⁵³. Ti ukrepi še niso bili izvedeni¹⁵⁴. Vlada je v memorandumu z dne 27. novembra 2020 sklenila, da delovno skupino zadolži, da predlaga nove pravne rešitve za izpolnitev vseh zahtev iz akcijskega načrta, tudi v zvezi z izvrševanjem sodb, s katerimi se državi ali pravnim osebam,

¹⁴⁶ Leta 2020 je platforma consultare.gov.ro imela 202 uporabnika.

¹⁴⁷ Sklep št. 24 državnega odbora za izredne razmere o odobritvi razglasitve stanja pripravljenosti na državni ravni ter potrditvi ukrepov za preprečevanje in obvladovanje okužb v okviru epidemiološkega stanja zaradi virusa SARS-CoV-2.

¹⁴⁸ Sklep vlade št. 394 z dne 18. maja 2020 o razglasitvi stanja pripravljenosti in ukrepih, ki veljajo v obdobju do njegovega preklica za preprečevanje posledic pandemije COVID-19 in boj proti njim.

¹⁴⁹ Zakon št. 55/2020 z dne 15. maja 2020 o ukrepih za preprečevanje posledic pandemije COVID-19 in boj proti njim.

¹⁵⁰ Prispevek Romunije za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 44–45.

¹⁵¹ Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 6. septembra 2005 v skupini zadev *Săcăleanu proti Romuniji* (pritožba št. 73970/01).

¹⁵² Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights, decision CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23 z dne 11. marca 2021.

¹⁵³ Ti ukrepi so vključevali spremembe pravnega okvira za zagotovitev pravočasnega izvrševanja in mehanizem za nadzor in preprečevanje zamud pri izvrševanju sodb, v katerih je dolžnik država, ki bo vzpostavljen pod okriljem ministrstva za pravosodje.

¹⁵⁴ Odbor ministrov Sveta Evrope je organe „znova pozval, naj najpozneje do 15. junija 2021 predložijo analizo morebitnega konflikta med možnostmi, ki so bile preučene za zagotovitev izvrševanja denarnih obveznosti, kadar je dolžnik družba pod državnim nadzorom, in drugimi mednarodnimi obveznostmi države, ter jih povabil, naj ga obvestijo tudi o morebitnem nadaljnjem napredku pri preučevanju ukrepov, ki so potrebni na tem področju“. Ravno tako je „izrazil globoko zaskrbljenost zaradi dolgotrajnega pomanjkanja oprijemljivega napredka ter organe pozval, naj svoja prizadevanja podvojijo za zagotovitev hitrega dokončanja tega procesa“. Glej CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23, točke 6–7.

ki so pod pristojnostjo države, nalaga obveznost izvedbe določenega dejanja (nedenarna obveznost).

Sodba ustavnega sodišča z dne 8. junija 2021 vzbuja resne pomisleke, saj je v njej izražen dvom o načelu primarnosti prava EU. Ustavno sodišče se v tej sodbi¹⁵⁵ ni strinjalo z ugotovitvami, ki jih je Sodišče Evropske unije podalo v predhodni odločbi z dne 18. maja 2021, in na splošno izrazilo dvom o načelu primarnosti prava EU¹⁵⁶. Ugotovilo je, da nacionalna sodišča niso pristojna za preverjanje skladnosti nacionalnih določb s pravom EU, kadar jih je ustavno sodišče razglasilo za ustavne, in da obveznosti, ki izhajajo iz odločbe o MeSP, niso zavezujoče za nacionalna sodišča¹⁵⁷. To lahko pomeni veliko oviro za sodišča, ki morajo pri odločanju v zadevah uporabiti zahteve prava EU iz navedene predhodne odločbe, zlasti v zadevah, povezanih z oddelkom za preiskave kaznivih dejanj v sodstvu.

Neodvisni organi so bili v času pandemije COVID-19 dejavni še naprej. Varuhinja človekovih pravic¹⁵⁸ je leta 2020 prejela 18 zadev v zvezi z neustavnostjo (ugovori in pritožbe), od katerih jih je bilo enajst sprejetih v celoti ali delno, dve sta bili zavrnjeni, štiri pa še niso rešene. Šest ugovorov protiustavnosti, predloženih ustavnemu sodišču, se je nanašalo na ukrepe, sprejete med izrednimi razmerami in stanjem pripravljenosti. Varuhinja človekovih pravic je na različne ministre naslovila tudi 65 pisem in priporočil v zvezi z njihovimi odločitvami glede izrednih razmer in stanja pripravljenosti. Parlament je 16. junija 2021 varuhinji človekovih pravic odvzel mandat, potem ko je zavrnil poročila o dejavnostih njenega urada za zadnja tri leta. Ustavno sodišče je 29. junija 2021 razsodilo, da je razrešitev varuhinje človekovih pravic, o kateri je odločil parlament, neustavna, saj z zakonom, s katerim se ureja razrešitev, ni zagotovljena gotovost glede primerov, v katerih se uporabi ta sankcija, niti pravica do pritožbe na neodvisnem in nepristranskem sodišču. Odločba o razrešitvi je bila zato razveljavljena, varuhinja človekovih pravic pa je znova prevzela svojo funkcijo.

Parlament razpravlja o predlogu združitve romunskega inštituta za človekove pravice in nacionalnega sveta za boj proti diskriminaciji. Po sprejetju zakona o spremembi mandata in pristojnosti romunskega inštituta za človekove pravice¹⁵⁹ je romunski predsednik vložil ugovor protiustavnosti. V zvezi s tem je ustavno sodišče presodilo, da je zakon v celoti

¹⁵⁵ Odločba ustavnega sodišča št. 390 z dne 8. junija 2021 o ugovoru protiustavnosti določb iz členov 881–889 zakona št. 304/2004 o organizaciji pravosodja in izrednega odloka vlade št. 90/2018 o nekaterih ukrepih za vzpostavitev delovanja oddelka za preiskave kaznivih dejanj v pravosodju.

¹⁵⁶ V točkah 251 in 252 sodbe z dne 18. maja 2021 v združenih zadevah C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 in C-379/19, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, je Sodišče Evropske unije opozorilo, da „načelo primarnosti prava EU predložitvenemu sodišču [nalaga], da ne uporabi spornih določb ne glede na to, ali izhajajo iz zakonodaje ali ustave“, ter da je treba razlagati, da to načelo „izključuje zakonodajo države članice z ustavnim statusom, kot jo razlaga ustavno sodišče zadevne države, po mnenju katerega se nižjemu sodišču odreka pravica, da po lastni presoji ne uporabi nacionalne določbe, ki spada na področje uporabe sklepa 2006/928 in za katero meni, da je glede na sodbo Sodišča v nasprotju s tem sklepom ali drugim pododstavkom člena 19(1) PEU“.

¹⁵⁷ Sodišče EU je v sodbi z dne 18. maja 2021 pojasnilo, da mora Romunija sprejeti ustrezne ukrepe za izpolnjevanje meril v okviru MeSP, pri čemer „v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU ustrezno upošteva poročila, ki jih pripravi Komisija na podlagi te odločbe, zlasti priporočila iz teh poročil“, to obveznost pa mora izpolniti „vsak organ zadevne države članice“. Prav tam, točke 176–178.

¹⁵⁸ Vloga za akreditacijo institucije varuha človekovih pravic, ki je bila leta 2020 predložena Evropski mreži nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHHR), se še preučuje.

¹⁵⁹ Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, poglavje o stanju pravne države v Romuniji, str. 17.

neustaven. Senat razpravlja o zakonodajnem predlogu za združitev romunskega inštituta za človekove pravice z nacionalnim svetom za boj proti diskriminaciji. Velike razlike v pravnem statusu, poslanstvu in mandatu teh dveh institucij¹⁶⁰ ustvarjajo negotovost glede predlagane združitve¹⁶¹.

Leta 2020 so začele veljati nove spremembe za lažje ustanavljanje združenj in fundacij. Spremembe odloka vlade št. 26/2000 so usmerjene v lažje uresničevanje pravice do združevanja in zmanjšanje birokratskega bremena za nevladne organizacije¹⁶². Nove določbe dajejo zlasti prednost uporabi elektronskih dokumentov ter poenostavitvi postopkov in pravil o registraciji. Čeprav je več organizacij civilne družbe te spremembe označilo kot napredek, se pojavljajo tudi kritike, zlasti v zvezi z nezadostno skladnostjo predlogov sprememb¹⁶³. Deležniki poročajo, da je omejevanje pravice do svobode zbiranja in združevanja, ki je bilo uvedeno med pandemijo COVID-19, negativno vplivalo na organizacije civilne družbe¹⁶⁴. Prostor civilne družbe še naprej velja za omejenega¹⁶⁵.

¹⁶⁰ Romunski inštitut za človekove pravice je neodvisen organ s pravno osebnostjo, nacionalni svet za boj proti diskriminaciji pa je ustanovljen kot pravna oseba javnega prava; poslanstvo inštituta za človekove pravice je zagotavljanje boljšega poznavanja vidika človekovih pravic pri javnih organih, nevladnih organizacijah in romunskih državljanih, medtem ko je poslanstvo nacionalnega sveta za boj proti diskriminaciji izvajanje načela enakosti med državljani, ki je določeno z romunsko ustavo ter nacionalno in mednarodno zakonodajo; poleg tega ima romunski inštitut za človekove pravice splošni mandat za zagotavljanje dejavnosti raziskovanja, informiranja, usposabljanja in izobraževanja na področju človekovih pravic, nacionalni svet za boj proti diskriminaciji pa opravlja mandat, ki je omejen na področje izvajanja načel enakosti in nediskriminacije.

¹⁶¹ Prispevek organizacije European Network of National Human Rights Institutions (Evropska mreža nacionalnih institucij za človekove pravice) za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 272–273.

¹⁶² Prispevek Agencije Evropske unije za temeljne pravice za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 7; prispevek organizacije APADOR – Helsinški odbor za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 20.

¹⁶³ Prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 30, in informacije, prejete v okviru obiska Romunije.

¹⁶⁴ Prispevek organizacije APADOR – Helsinški odbor za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, str. 20.

¹⁶⁵ Ocena združenja CIVICUS; ocene so razvrščene v pet kategorij: odprta, omejena, ovirana, zatirana, zaprta.

Priloga I: Seznam virov po abecednem redu*

* Seznam prispevkov, prejetih v okviru posvetovanja za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021, je na voljo na spletišču <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Agerpres, DIICOT novinarja Cătălina Tolontana zaslišal na podlagi ovadbe, ki jo je podal župan okrožja 4 (*Jurnalitul Cătălin Tolontan, audiat la DIICOT în urma unei plângeri depuse de primarul Sectorului 4*), 20. maj 2021 (<https://www.agerpres.ro/justitie/2021/05/20/jurnalitul-catalin-tolontan-audiat-la-diicot-in-urma-unei-plangeri-depuse-de-primarul-sectorului-4--716788>).

Bertelsmann Foundation, *Sustainable Governance Indicators 2020, Romania Report* (https://www.sgi-network.org/docs/2020/country/SGI2020_Romania.pdf).

Center for Independent Journalism (2020), *Fundamental Rights under Siege 2020*.

Center for Independent Journalism (2020), *Fundamental Rights under Siege 2020*, str. 18 (https://cji.ro/wp-content/uploads/2020/09/Freedom-of-expression-report_final.pdf).

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2021), *Media pluralism monitor 2021 – Country Report for Romania*.

Council of Europe, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists – Romania (<https://www.coe.int/en/web/media-freedom/romania>).

Directorate-General for Communication (2019), *Flash Eurobarometer 482: businesses' attitudes towards corruption in the EU*.

Directorate-General for Communication (2020), *Special Eurobarometer 502: corruption*.

Dumitrita Holdis (2020), *ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma* (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma/>).

European Commission (2018), *Public administration characteristics and performance in EU28* (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8123&furtherPubs=yes>).

European Commission (2021), *EU Justice Scoreboard*.

Evropska komisija (2020), *Poročilo o stanju pravne države za leto 2020, stanje pravne države v Evropski uniji*.

Expert Forum (2021), prispevek organizacije Expert Forum za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021.

Funky Citizens (2021), prispevek organizacije Funky Citizens za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021.

Generalni sekretariat vlade (2020), *Letno poročilo o preglednosti odločanja* (za obdobje od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2020), Priloga št. 20 – PS 14/2019 na ravni generalnega sekretariata vlade (http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/02/19022021-SGG-Raportul-de-evaluare-a-implementarii-Legii-nr.-52_2003-in-anul-2020-.pdf).

Generalni sekretariat vlade (2021), *Otvoritvena konferenca projekta „Strategija za upravljanje vladne komunikacije v Romuniji“* (<http://sgg.gov.ro/1/conferinta-de-deschidere-a-proiectului-strategia-pentru-managementul-comunicarii-guvernamentale-a-romaniei-cod-sipoca-754/>).

Holdis, Dumitrita (2020), *ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma* (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma/>).

Libertatea, *V civilnem postopku je sodišče okrožja 2 odločilo v korist župana Băluțe in odredilo izbris člankov o Goleacu. Odločba ni dokončna*, 24. maj 2021 (<https://www.libertatea.ro/stiri/in-procesul->

[civil-judecatoria-sectorului-2-a-dat-dreptate-primarului-baluta-si-a-decis-si-stergere-articolelor-despre-goleac-3566580](#)).

Liberties (2021), *EU 2020: Demanding on Democracy* (<https://www.liberties.eu/en/stories/rule-of-law-report-2021-democracy-demanding-on-democracy/43362>).

Nacionalna služba za integriteto (ANI), sporočilo o ukrepih za preprečevanje in ozaveščanje, ki jih je sprejela nacionalna služba za integriteto v okviru organiziranja lokalnih volitev 2020 (<https://www.integritate.eu/Comunicate.aspx?Action=1&NewsId=3005¤tPage=4&M=NewsV2&PID=20>).

Nacionalni avdiovizualni svet (CNA), sporočilo za medije o javnih sejah CNA, 10. februar 2021 (<https://www.cna.ro/article11090,11090.html>).

Nacionalni protikorupcijski direktorat (DNA), *Letno poročilo o dejavnostih za leto 2020* (<http://www.pna.ro/obiect2.jsp?id=489>).

Reporters without Borders in Active Watch (2021), odprto pismo romunskim organom, v katerem se zahteva preiskava o obravnavi kazenske ovadbe (<https://rsf.org/en/news/romania-open-letter-rsf-and-activewatch-denounce-judicial-pressures-investigative-journalists>).

Reporters without Borders, Romania (<https://rsf.org/en/romania>).

Romunska vlada (2021), prispevek Romunije za Poročilo o stanju pravne države za leto 2021.

Ustavno sodišče Romunije, izjava za javnost z dne 7. aprila 2021 (<https://www.ccr.ro/comunicat-de-presa-7-aprilie-2021/>).

Priloga II: Obisk Romunije

Deležniki, s katerimi so se službe Komisije virtualno sestale aprila 2021:

- Združenje romunskih sodnikov
- Združenje „Mișcarea pentru apărarea statutului procurorilor“
- Center za neodvisno novinarstvo
- Expertforum
- Freedom House
- Funky citizens
- Vrhovno kasacijsko sodišče
- Združenje Pobuda za pravosodje
- Pravna komisija poslanske zbornice
- Zakonodajni svet
- Medijsko združenje – Cluj
- Ministrstvo za pravosodje
- Nacionalna agencija za upravljanje zaseženega premoženja
- Nacionalni protikorupcijski direktorat
- Nacionalna protikorupcijska strategija
- Nacionalni avdiovizualni svet
- Nacionalna služba za integriteto
- Nacionalna zveza romunskih sodnikov
- Varuhinja človekovih pravic
- Državno tožilstvo pri vrhovnem kasacijskem sodišču
- Forum romunskih sodnikov
- Generalni sekretariat vlade
- Vrhovni sodni svet

* Komisija se je na več horizontalnih srečanjih sestala tudi z naslednjimi organizacijami:

- Amnesty International
- Center for Reproductive Rights
- CIVICUS
- Civil Liberties Union for Europe (Zveza za državljanske svoboščine v Evropi)
- Civil Society Europe
- Conference of European Churches (Konferenca evropskih cerkva)
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- European Center for Press and Media Freedom (Evropsko središče za svobodo tiska in medijev)
- European Civic Forum (Evropski forum civilne družbe)
- European Federation of Journalists (Evropska zveza novinarjev)
- European Partnership for Democracy (Evropsko partnerstvo za demokracijo)
- European Youth Forum (Evropski mladinski forum)
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- International Commission of Jurists (Mednarodna komisija pravnikov)
- International Federation for Human Rights (Mednarodna federacija za človekove pravice)

- International Planned Parenthood Federation European NetworkM (IPPF EN)
- International Press Institute (Mednarodni inštitut za tisk)
- Netherlands Helsinki Committee (Nizozemski helsinški odbor)
- Open Society European Policy Institute (Inštitut za evropsko politiko Odprte družbe)
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Reporters without Borders (Novinarji brez meja)
- Transparency International EU